

Prioriterte satsinger for dansekunsten i statsbudsjettet for 2023

Til: Kulturdepartementet og Familie- og kulturkomiteen
Kopi: Norsk kulturråd og Utvalget for Statens kunstnerstipend

I dette innspillet beskriver vi de tiltakene vi ser som nødvendige for at dansekunsten i Norge skal ha tilstrekkelige vilkår og rammebetingelser i fremtiden. Dette både for å dekke samfunnets etterspørsel etter dansekunst som kunstuttrykk, og samtidig sikre dansekunstnernes behov for tryggere rammer og flere institusjoner å virke innenfor. Med et bedre apparat rundt seg kan kunstnerne produsere og vise det omfanget av dansekunst, slik at den urealiserte etterspørselen etter dansekunst kan realiseres i tråd med samfunnets ønske og behov.

Dansekunst er i dag en svært underutviklet kunstform i Norge, noe som resulterer i at etterspørselen og interessen for dette uttrykket også er lavere enn det ville vært dersom det hadde vært satset sterkere på å bygge opp en kultur for og et apparat rundt dans i Norge tidligere¹. Dette betyr at i den videre utviklingen av dansen i Norge må det satses både på å styrke de finansielle mulighetene til å utvikle og skape ny dansekunst, samtidig som det bygges et solid, men dynamisk institusjonelt apparat rundt kunsten og kunstnerne slik at uttrykket og feltet kan profesjonaliseres ytterligere. I tillegg må det satses aktivt på å nå ut til befolkningen slik at denne kunstformen også kan møte sitt publikum.

Vi skisserer i det videre tiltak, styrkinger og utviklingsprosjekter i form av et utviklingsløp for etablering av støttejenester og infrastrukturelementer for dansekunsten frem mot et 2040-scenario. Bildet er på nåværende tidspunkt ikke fullstendig fordi det kontinuerlig skapes og suppleres som et løpende samarbeid med eksisterende virkemiddelapparat og aktører i feltet.

Vi har i dette arbeidet vært svært opptatt av å kartlegge og utvikle en langvarig og bærekraftig infrastruktur for fremtidens dansekunst, som kontinuerlig kan skaleres i tråd med feltets, publikums og samfunnets behov. Denne fremstillingen bygger derfor på informasjon og dialog med et mangfold kunstnere og i det frie dansekunstheltet, samt med det allerede etablerte virkemiddelapparatet for dansekunst i Norge. Det bygger også på rapporter og offentlig tilgjengelig statistikk og kunnskap så langt dette er tilgjengelig. I det videre følger en omtale av de tiltakene som må prioriteres finansiert og løftet i statsbudsjettet for 2023 for å nå målet om en fullstendig infrastruktur og operasjonelt og velfungerende virkemiddelapparat for dansekunsten i 2040. Skal dette være på plass om 20 år kreves utstrakt politisk satsing i dag.

¹ Dans har et uforløst potensial som kunstuttrykk. En undersøkelse fra Norsk Publikumsutvikling viser at bare 26 % av befolkningen i Oslo i løpet av de siste 5 årene har sett en danseforestilling. Mer interessant er at hele 16 % av dem aldri har oppsøkt dans, men uttrykker en interesse for det.

Innhold

Bakgrunn og pandemi	s. 3
Overordnet målsetting for utvikling av dansekunst i Norge	s. 4
Innspill til kulturbudsjettet 2023	s. 5
Prioritering 1 - Norsk kulturråd	s. 5
Styrking av ordningene under Norsk kulturfond	s. 5
Statens kunstnerstipend	s. 9
Anbefalinger som angår Norsk kulturråds forvaltningspraksis, fokusområder og rutiner	s. 12
Prioritering 2 - Løfte dansekunstens infrastruktur i hele Norge	s. 14
Prosjekt Oslo	s. 14
Fortsatt styrking av regionale kompetansesentra for dans	s. 18
Prioritering 3 - Tilstrekkelig finansiering i den nye ordningen for etablerte scenekunstkompanier	s. 24
Prioritering 4 - Dansekunst for og med barn og unge	s. 25
Prioritering 5 - Styrket samspill mellom etablerte scener og frie dansekunstnere	s. 29
Prioritering 6 - Profilering av norsk dansekunst i utlandet	s. 31
Styrking av dansekunstneres økonomi og arbeidstilværelse	s. 33
Tiltak for å styrke skapende og utøvende dansekunstneres arbeidsmuligheter og forhold	s. 35
Tiltak for å styrke dansepedagogers arbeidsmuligheter og forhold	s. 38
Digitalisering	s. 40
Fremtidsbilde 2040 En visjon for dansekunstens maskineri og virkemiddelapparat	s. 41
Anbefalinger for videre oppfølging	s. 43
Om Norske Dansekunstnere	s. 44

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Bakgrunn og pandemi

Pandemien har rammet dansekunstnere i Norge spesielt hardt. Dans er en fysisk og "live" kunstform og smittevernsrestriksjoner har derfor lagt svært sterke begrensninger på mulighetene både til å skape og utøve dansekunst de to siste årene. I en undersøkelse utarbeidet av Norske Dansekunstnere og Danseinformasjonen om dansekunstneres økonomi under pandemien oppgir så mange som 40 % av respondentene at pandemien har gjort at de vurderer å gi opp sin praksis og sitt kunstneriske virke innen dansekunsten. Dette tallet mener vi er alarmerende.

I tillegg viser undersøkelsen av gjennomsnittsinntekten for en dansekunstner lå så lavt som 321 200 kr i perioden 2017-2019. Den gjennomsnittlige inntekten i Norge var i 2020 569 900 kr². Differansen er alarmerende og avstanden i inntekt mellom dansekunstnere og den gjennomsnittlige innbygger øker hvis vi ser på utviklingen siden forrige inntektsundersøkelse som oppga dansekunstnere som egen kohort. I undersøkelsen Kunstens autonomi og kunstens økonomi oppgis dansekunstneres gjennomsnittlige totale inntekter til 337 000 kr. Det innebærer en reell nedgang i inntekt i perioden 2015-2020. Ser vi dansekunstneres gjennomsnittsinntekt opp mot nasjonal gjennomsnittsinntekt i hhv. 2015 og 2020 utgjorde dansekunstneres inntekt i 2015 65 % av nasjonal gjennomsnittsinntekt, mens dette forholdstallet i 2020 hadde falt til 54 %.

Dette inntektsfallet skyldes ikke pandemien i seg selv. Undersøkelsen viser at den kunstneriske inntekten har falt fra 2019 til 2020, mens den totale gjennomsnittsinntekten for dansekunstnere økte litt fra 2019 til 2020, både som en følge av kompensasjoner, men også fordi mange kunstnere så seg nødt til å ta annet arbeid, som ofte lønnes bedre enn kunstnerisk arbeid. Pandemien har i all hovedsak tydeliggjort tendenser og strukturelle problemstillinger i dansekunsten som har vært utfordrende i en årrekke. Dette strukturelle gapet er det nødvendig å utbedre og vårt innspill vil i det videre adressere ulike tiltak som er nødvendig for å dekke dette.

Dansekunst skapes, produseres og vises all hovedsak det frie feltet, utenfor de store institusjonene. Allerede produserte forestillinger har over lang tid ikke kunnet spilles i lange perioder. De få gangene det har vært åpent for visning har verkene og fremføringen måttet tilpasses smitteverntiltak. Uforutsigbarheten for kunstnerne i et samfunn der politikere har avgjort hvorvidt visningsarenaer og scener har kunnet holde åpent så og si fra dag til dag har gjort belastningen ekstra stor.

Mange forestillinger har derfor ikke fått anledning til å turnere de siste to årene. De internasjonale markedene og nettverkene har vært nært sagt umulige å benytte seg av nesten hele perioden, uten at myndighetene har opprettet en ordning for kompensasjon av slike oppdrag. For en rekke dansekunstkompanier utgjorde de internasjonale visningene så mye som 40 % av virksomhetens

² Telemarksforskning gjorde høsten 2021 en tilsvarende inntektsundersøkelse. Rapporten Kunstnerne og koronapandemien oppgir dansekunstneres inntekt i 2020 til 381 000 kr, som er høyere enn resultatene i vår undersøkelse. Denne rapporten bygger imidlertid bare på svar fra 50 dansekunstnere, mens vår egen undersøkelse som vi her legger til grunn har et høyere svarantall på 118 respondenter.

visningsomfang i 2018³. Dette er markeder og nettverk som nå er i ferd med å forvitte. Selv om pandemien nå kan se ut til å gå mot en ende, vil kunst- og kultursektoren ha behov for en lengre gjenoppbygningsfase, og vi antar at det vil ta tid før dansekunsten kan gå tilbake til en tilnærmet "normal" aktivitet.

Overordnet målsetting for utvikling av dansekunsten i Norge

Det fremste målet for oss som organisasjon på vegne av kunstnerne vi representerer er å sørge for at de blir mulig å leve av dansekunsten. Som inntektsundersøkelsen som er omtalt over viser har de aller fleste dansekunstnere vanskelig for å få til dette på en bærekraftig måte slik systemene og ordningene fungerer i dag. Større strukturelle endringer på mange forskjellige områder må til for at yrket som dansekunstner kan bli noe du kan leve av uten at deler av virket ditt er frivillig arbeid og dugnad. Bedre levekår, større økonomisk forutsigbarhet og flere yrkesmuligheter som profesjonell kunstner er vår viktigste prioritering og vårt fremste formål med tiltakene vi legger frem i dette innspillet. Selv ved institusjonene som bistår i utviklingen og produksjonen av dansekunst, som de regionale kompetansesentrene for dans, skjer fortsatt deler av virksomheten som dugnadsarbeid og frivillig innsats. Dette er ikke holdbart hvis dansekunsten skal ha en fremtid i Norge.

Dansekunstnere har som beskrevet over en svært lav inntekt sammenlignet med landsgjennomsnittet og avstanden er økende. Derfor er vi opptatt av å styrke de ordningene som vi vet i dag treffer kunstnerne. Samtidig er det viktig å bygge ut og gi tilgang til eksisterende velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende kunstnere og i tillegg etablere et profesjonelt støtte- og produksjonsapparat rundt kunsten og kunstnerne som gjør det mulig å avlastes for administrative oppgaver. Dette vil innebære å styrke eksisterende institusjoner i feltet, men også opprette noen nye. I sum vil dette løfte dansekunsten og gi den rom til å profesjonalisere og spisse sitt kunstneriske uttrykk.

Derneft er målsetning nummer to å gi dansen en større plass i samfunnet og gi befolkningen økt tilgang og muligheter til å ta del i og oppleve dans. For det voksne publikummets del finnes det få steder og scener å oppsøke dersom man søker dans som kunstnerisk uttrykk. For barn er det en rekke muligheter for å utøve dans, men det er dårlig tilrettelagt og samspill mellom disse tilbudene og andre arenaer de frekventerer, samtidig som tilbudet mange steder mangler profesjonalitet og ikke er tilstrekkelig i omfang dersom man ønsker å satse på en profesjonell karriere som dansekunstner, som er et valg som må tas i ung alder. Det mangler også mange steder muligheter til å stå i et kontinuerlig utdanningsløp fra start til ferdig utdannet profesjonell danser. Samvirke, tilrettelegging og samspill på tvers av aktører er også noe vi søker å oppnå slik at verdikjeden og tilgangen til profesjonelle utdannings og opplevelsarenaer som treffer både for utøver- og publikumssiden, blir komplett i hvert fall i de største byene og regionene i hele Norge.

³ I Kulturrådets rapportering for ordningene Prosjektstøtte - Fri scenekunst dans og Basisordningen fra 2018 fremgår det at 38 % av forestillinger med tildelinger fra disse ordningene ble spilt i utlandet dette året.

Innspill til i kulturbudsjettet 2023

Prioritering 1 - Norsk kulturråd Kap. 320

Styrking av ordningene under Norsk Kulturfond (kap. 320, post 55)

Norsk kulturfond, under forvaltning av Norsk kulturråd har i dag en dominerende rolle som finansieringskilde og premissleverandør for utvikling, produksjon og visning av norsk dansekunst.

I dag finansieres produksjon av dansekunst i Norge i all hovedsak via ordninger under Norsk kulturfond. Dette er både en følge av dansekunstens iboende dynamiske kvaliteter og omskiftelige natur, samt det faktum at dansekunstfeltet i Norge foreløpig er lite institusjonsforankret. Dansekunsten har i dag få rom å skapes, produseres og vises innenfor. Dette medfører at dansekunstnerne velger, men også i noen grad er nødt til å virke i det frie, prosjektbaserte feltet, fordi det er her det finnes finansieringsmuligheter til produksjon og visning.

Ordninger for danse- og scenekunst under kulturfondet

Omtalen bygger her på tall fra Kulturrådets årsrapporter fra 2019 og 2020, da tall for 2021 ikke er offentlig tilgjengelig foreløpig. Det er vanligvis ikke større endringer i tilskudd til ulike ordninger fra år til år, og konklusjonene som trekkes vil derfor gjelde selv om de ikke bygger på konkrete tall for 2021.

I 2019 var den totale avsetningen til Norsk kulturfond 982,2 mill. kr, hvorav 164,9 mill. kr ble tildelt fagområdet scenekunst⁴. Ordningen Fri scenekunst dans er den eneste ordningen som utelukkende tildeler midler til prosjekter og produksjoner av dans. I 2019 ble det tildelt 26 mill. kr gjennom denne ordningen. Ordningen Fri scenekunst - teater hadde til sammenligning en tildelingsum på 33 mill. kr samme år.

I 2020 var den totale avsetningen til Norsk kulturfond på 1 007,6 mill. kr, hvorav 167,8 mill. kr ble tildelt scenekunst som fagområde. Herunder ble det i 2020 gjennom ordningen Fri scenekunst dans tildelt 32,3 mill. kr. til ulike prosjekter. Ordningen fikk altså en økt tildeling på 6,3 mill. kr sammenlignet med året før. Ordningen Fri scenekunst - teater hadde til sammenligning en tildelingsum på 37,5 mill. kr i 2020⁵.

Vi ser økningen i midler til ordningen Fri scenekunst dans som svært positiv. Det er fortsatt en forskjell i prioriteringen av midler til hhv. dans og teater, selv om vi også registrerer at dansen relativt sett har fått mer midler i 2020 enn i 2019. Differansen mellom ressurser tildelt over disse to ordningene for dans og teater utgjorde i 2020 5,2 mill. kr, mens den i 2019 utgjorde 7 mill. kr. Vi anser imidlertid 2020 som et spesielt år som følge av koronapandemien, og er usikre på om dette er et utslag av tilfeldigheter, et resultat av en villet og prioritert utvikling, eller et resultat av prioriteringer gjort i forbindelse med fordeling av ekstra stimuleringsmidler fra staten som kom som en følge av pandemien.

Dans finansieres også under ordninger som favner samtlige scenekunstuttrykk og er søkbare for alle profesjonelle scenekunstnere. Blant disse finner vi Fri scenekunst – kunstnerskap, som det ble bevilget

⁴ Tallene er hentet fra Norsk kulturråds årsrapport for 2019

⁵ Tallene er hentet fra Norsk kulturråds årsrapport for 2020

hhv. 52,6 mill. kr til i 2019 og 69,9 mill kr til i 2020. Tilskuddsordningen har som formål å styrke scenekunstneres kunstneriske virksomhet. Den skal legge til rette for tidsbegrenset økonomisk forutsigbarhet for kunstnerisk videreutvikling, samt gjøre det mulig å planlegge produksjon og formidling i tilskuddsperioden. Denne ordningen er av avgjørende betydning for norske dansekunstneres og dansekompaniers eksistens. Også her er det gitt en økning i tildelte midler fra 2019 til 2020 tilsvarende 17,3 mill. kr, noe som er svært positivt. Igjen er vi usikre på om dette utgjøres av stimuleringsmidler og hvorvidt det representerer en varig endring.

Dansekunstnere søker også ordningen Forprosjekt scenekunst, som det i 2019 var satt av 7,8 mill. kr under. I 2020 var avsetningen til ordningen 10,2 mill. kr. Økningen er positiv, men vi ser av tilsendt statistikk fra fagadministrasjonen i Norsk kulturråd at det for 2020 ble gitt 4 mill. kr i stimuleringsmidler over denne ordningen. Vi ser det derfor som usikkert om vi kan legge til grunn at denne økningen blir varig. Det er imidlertid svært positivt at det øvre søknadsbeløpet, som for denne ordningen ut 2020 var 100.000 kr, i januar 2021 ble økt til 200.000 kr.

Utover dette får også dansekunstnere finansiering gjennom ordningen Arrangørstøtte scenekunst som det i 2019 ble bevilget 16,8 mill. kr, og i 2020 24,9 mill. kr. Mer midler gjennom arrangørstøtteordningen gjør at danse- og scenekunstforestillinger kan vises flere ganger, noe som både er et nasjonalt politisk ønske og satsingsområde, samtidig som det er av betydning for dansekunsten fordi det gjør det mulig å i større grad nå ut til et bredere publikum med nyskapt dansekunst i Norge. En videre økning av midler under denne ordningen er derfor ønskelig også for fremtiden.

Også ordningen Formidling av scenekunst / gjestespill med en tildelingssum på hhv 7,8 mill. kr i 2019 og 5,7 mill. kr i 2020 sikrer finansiering av dansekunstprosjekter. Vi antar at nedgangen har sammenheng med pandemien og speiler det faktum at det var vanskelig å gjennomføre forestillinger i 2020, og at dette ikke representerer en varig trend. Vi forventer at avsetningen til denne ordningen øker ut over det nivået den lå på før pandemien i årene fremover.

Også ordningen Scenekunstfaglige tiltak og publikasjoner kommer dansekunstnerne i Norge til gode.

Anbefalinger om videreutvikling av eksisterende ordninger under Norsk kulturfond

Tildelingsprosenten for antall søknader for ordningene på scenekunstmrådet var for 2019 29 % mens den gjennomsnittlige tildelingsprosenten på tvers av fagområder var 42 %. Prosentvis tildeling av søknadssum var 35 % for hele kulturfondet, mens det for scenekunst som fagområde var 19 %. I 2020 var den gjennomsnittlige tildelingsprosenten av søknadssum 27 %, mens den for scenekunst som fagområde var 21 %. 2020 er imidlertid et spesielt år på grunn av pandemien, i det videre er det derfor tallene fra 2019 som benyttes som sammenligningsgrunnlag for videre utvikling og anbefalinger rundt enkeltordninger og scenekunsts budsjettet samlet sett.

Begge disse sammenligningene av prosentvis tildeling på tvers av alle ordninger (målt både i antall søknader og søknadssum) sett opp mot scenekunst som fagområde i 2019 viser at tildelingsprosenten på scenekunstmrådet var vesentlig lavere enn den gjennomsnittlige tildelingsprosenten på tvers av alle kunstnergrupper. Dette innebærer at profesjonelle scenekunstnere i lavere grad enn andre kunstnere får mulighet til å realisere de verker og prosjekter de søker å skape. Fagutvalgene og Rådet melder om at kvaliteten på søknadene er høy og stadig økende, og at det kunne vært tildelt midler til vesentlig flere prosjekter dersom det var økonomisk rom for det. Vi ser at Rådet de siste årene i sin budsjettsøknad til KUD har påpekt et behov for å øke avsetningene til scenekunstmrådet med 20 mill. kr. Vi mener dette er for lite, sett i lys av skjevheten i tildelingsprosent på tvers av fagområder.

Vi ber derfor om at KUD og rådet prioriterer økninger i avsetningene til scenekunstmrådet under Norsk kulturfond, slik at tildelingsprosenten for hhv. scenekunstnere og andre kunstnergrupper blir jevnere. Dersom en lik tildelingsprosent på tvers av kunstnergrupper hadde vært etablert som norm i 2019, dvs.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

at det også for området scenekunst hadde vært mulig å gi tilsagn på 35 % av søknadene, måtte avsetningene for ordningene samlet sett vært økt fra 164,9 mill. kr til 299 mill. kr, altså en differanse på 134 mill. kr i forhold til faktisk avsetning i 2019. Vi ber Rådet merke seg denne differansen både i arbeidet med å søke midler over kulturbudsjettet, og i de interne fordelingsvurderingene fremover.

For di tildelingsprosenten i dag er så ulik på tvers av kunstfag og ordninger bør det være en politisk målsetning å utjevne den raskt. Dette er noe vi ber både politikere, myndigheter og Kulturrådet jobbe for både på kort og lang sikt. En slik korrigeri ng må tas høyde for både i den totale avsetningene til kulturfondet og i rådets interne disponering mellom kunstfag.

Noen kunstnergrupper, som dansekunstnere, har generelt liten tilgang på produksjonsinfrastruktur og støttejenester. For ordninger rettet mot dansekunstnere bør det vurderes å øke avsetningene ytterligere, slik at tildelingsprosenten blir høyere enn gjennomsnittet på tvers av kunstnergrupper. Dette utelukkende for å kompensere for manglende infrastruktur og støtteapparat i en fase der den øvrige infrastrukturen for dansekunsten utvikles og bygges.

Som et generelt, fremtidig hensyn er det viktig at økningen i avsetningene til fondet i noen grad følger utviklingen i antall kunstnere i samfunnet. Her har både Norsk Kulturråd, Rådet og Kulturdepartementet et ansvar for å følge med på utviklingen og kontinuerlige justere bevilgningene. Vi ber om at Rådet monitorerer og tildelingene og sørger for at tildelingene korrigeres med dette som bakgrunn fra år til år.

Underlagsrapporten Scenekunsten i Kulturløftet⁶ fra 2014 viser at økte bevilgninger til ordningene under Norsk kulturfond, samt styrking av institusjonene som viser forestillinger skapt i det prosjektbaserte feltet tidligere har gitt svært gode resultater i form av økt produksjon, visning og publikumsoppslutning. En økning i midlene til scenekunstordningene, med en tilhørende styrking av formidlingsleddet (de programmerende scenene som den gang lå på kap 320 - post 78) avstedkom i perioden 2005 - 2010 en publikumsøkning på 77 %. Produksjonsenheter og frie grupper økte sin finansieringsandel av totale scenekunstmidler fra 4 til 5 %, mens de programmerende scenene og formidlingsarenaene økte sin andel fra 3 til 6 %. Forfatterne av den nevnte rapporten påpeker at den økonomiske styrkingen som kom kunstnerne i det frie feltet til gode gav en vesentlig høyere uttelling i form av økt produksjon og publikumstilfang enn økte bevilgninger til institusjonsteatrene gjorde i samme periode. Dette handlet også om at institusjonene prioriterte å følge sikre en bedre etterlevelse av arbeidsmiljøloven og gikk inn for å styrke de tilsattes lønninger og pensjonsordninger. Merbevilgningene ble derfor i stor grad benyttet til å dekke denne typen kostnader ved institusjonene. Den samme prioriteringen er ikke gjort som et kollektivt løft i det prosjektbaserte danse- og scenekunstheltet. Nå etterspør vil en tilsvarende styrking på vegne av det frie feltet, og løsninger for å utbedre dette.

I dette innspillet til statsbudsjettet for 2023 er det imidlertid ikke økt produksjon vi vil fremheve som hovedargumentet bak forslaget om vesentlige økninger til scenekunstheltet. Det er derimot kunstnerøkonomien og det faktum at kunstnerne selv i hver eneste produksjon legger inn en omfattende egeninnsats som de ikke får betalt for. Lønn for faktisk nedlagt arbeid i forbindelse med produksjoner og visninger av dansekunst er et hovedanliggende og en første prioritet for å styrke dette kunstfeltet og her er det store gap å dekke inn. Ekstra midler til ordningene på scenekunstheltet må derfor gå til å styrke budsjettene og avlønningen / honoreringen i de prosjektene som gis tildeling.

Vi får stadig tilbakemeldinger fra medlemmer og kunstnere som har søkt prosjektstøtte og fått avslag fra Kulturrådet. De opplever ofte å bli oppfordret til å kutte i budsjettene. Kulturrådet bruker dette som argument for at de da skal ha større sjanse for tildeling i neste runde. Dette ser vi på som en usedvanlig dårlig praksis fra en offentlig instans som Norsk kulturråd, fordi det bidrar til å opprettholde den svake kunstnerøkonomien og den store økonomiske usikkerheten som kunstnere står i. Det er fagadministrasjonen som i dag gjør disse vurderingene og kommer med uttalelser om forslag til

⁶ Scenekunsten i Kulturløftet av Anne Britt Gran og Sigrd Røyseng var en av underlagsrapportene til Kulturutredningen fra 2014. Referansen henviser til rapportens side 26.

endringer i søknader. Vi ber om at denne praksisen endres og at det bevilges 75 mill. kr mer til scenekunstheltet i kulturbudsjettet for 2023 for å styrke økonomien i prosjektene og kunstneres avlønning og mulighet til å honorere andre involverte på en anstendig måte.

Anbefalinger om utvikling av nye ordninger og tiltak under Norsk kulturfond

I tillegg til de ordningene som allerede finnes i dag har dansekunsten et særskilt behov for at noen nye ordninger utvikles. For dette må det bevilges friske midler til fondet til etablering av disse. Forslagene er basert på innmeldte behov fra våre medlemmer. Vi presiserer viktigheten at nye, fremtidige ordninger innrettes i tråd med kunstneres og kunstens behov.

Ordning for produsenttilskudd

Et behov som fremsettes som presserende fra våre medlemmers side er behovet for midler til å engasjere produsenter og administrativ kompetanse til kunstprosjektene og kunstnerskapene deres. Dette gjelder både nye og etablerte kunstnere. Et forslag fra produsentene selv handler om å fristille søkbare midler for produsenter, slik at de selv kan søke penger til sine engasjementer, oppdrag og stillingsprosenter innenfor ulike kunstneriske prosjekter. Tilbakemeldingen er at når kunstnerne skal sette av midler til produsentarbeid i prosjektene sine gjør de det ofte på et tidspunkt der arbeidet allerede er påbegynt. Produsentene mener at deres bidrag ville styrket prosjektene vesentlig dersom deres kompetanse hadde vært innlemmet fra starten. Fra starten har kunstneren og prosjektet imidlertid ikke ressurser til å gå inn i et samarbeid med en produsent, og utgangspunktet blir derfor et annet enn om samarbeidet kunne funnet sted fra idétidspunktet.

Enkeltstående kunstnere og samarbeidende konstellasjoner av kunstnere og kompanier har behov for at deres prosjekter administreres og driftes med profesjonell bistand. En slik ordning vil legge til rette for at kunstnere som jobber i det frie, ikke-institusjonaliserte feltet får tilgang til kompetanse som effektiviserer deres drift. Gjennom dette profesjonaliseres i sin tur dansekunstheltet. En slik ordning vil også vil generere mer aktivitet for den enkelte kunstner i form av økt formidlings- og turneringsaktivitet, som igjen vil legge til rette for en økt og mer direkte kommunikasjon mot publikum og samfunnet for øvrig.

Sett under ett ville samfunnet fått bedre og mer tilgjengelig kunst for de pengene som allerede kanaliseres inn i ordningene for scenekunst dersom produsentene hadde anledning til å tilknyttes kunstneren tidligere. Vi anmoder derfor om at det ses på muligheter for å opprette en ordning for produsenttilskudd. Til en slik ordning bør det søkes om 10 mill. kr til et pilotprosjekt under scenekunstrådet som evalueres etter 5 år.

Ordning for scenekunst rettet mot barn og unge

Kunstnere og institusjoner har ved flere anledninger etterlyst bedre muligheter for å søke midler til forestillinger for barn og unge. I konkurransen med prosjekter utviklet for et voksent publikum opplever flere at det er vanskelig å få tilslag på søknader til prosjekter som er rettet mot et yngre publikum fra ordningene i kulturfondet. Å styrke og skape mer profesjonell kunst for barn- og unge er en viktig prioritering for fremtiden. En ordning under Norsk kulturfond tilrettelagt for dette vil styrke tilbudet mot barn og unge fordi det er instans der utvelgelsen er fagfellevurdert. Norsk kulturråd er i tillegg en instans som ivaretar prinsippet om armlengdes avstand, noe som vi ser som spesielt viktig. Vi anbefaler derfor at det under området scenekunst opprettes en ordning for nettopp dette. Ordningen bør berammes til 25 mill. kr fom. 2022.

Initiativer og tiltak med fokus på inkludering og mangfold i scenekunsten

Tilsvarende som for ordningen for barn og unge bør det opprettes en søkbar ordning som åpner for å initiere tiltak, initiativer og prosjekter som fremmer tilrettelegging for inkludering og mangfold i scenekunstheltet i et helhetsperspektiv. På dette område er det et sterkt behov for å styrke kompetansen rundt hvordan man øker mangfoldet både i samfunnet og kunst- og kulturfeltet, slik at reell inkludering kan finne sted. Til dette formålet bør det settes av 25 mill. kr. En slik styrket satsing er i tråd med Norsk kulturråds utvidede oppdrag og mandat.

Forslag til friske midler til scenekunstheltet under Kulturfondet i 2023 i prioritert rekkefølge:

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

- Økning i bevilgninger til eksisterende ordninger: 75 mill. kr
 - Ny ordning for produsenttilskudd: 10 mill. kr
 - Ny ordning for scenekunst rettet mot barn og unge: 25 mill. kr
 - Initiativer og tiltak for mangfold og inkludering: 25 mill. kr
- SUM: 135 mill. kr**

Statens kunstnerstipend (Kap 320, post 72 og 73)

Dansekunsten har de siste 20 årene ekspandert raskt, i form at økning i antall aktive, profesjonelle dansere og koreografer. Økningen skyldes at flere dansekunstnere står lengre i sitt kunstneriske virke, samtidig som tilsiget av nye dansekunstnere er jevnt økende. For å ivareta denne voksende gruppen av dansekunstnere, samtidig som man tilrettelegger for og etterstreber en bred representasjon av kunstnere i feltet, er det nødvendig å gi dansekunsten en økning i antall stipendhjemler under Statens kunstnerstipend. Kvaliteten og omfanget av produksjon av norsk dansekunst har økt betraktelig de siste årene, og en økning i antall stipendhjemler til dansekunsten vil bidra til en ytterligere styrking av selve kunstformen. Strategi for scenekunst 2021-25 adresserer behovet for flere og bedre vilkår for skapende dansekunstnere. Strategien sier bl.a. (side 29):

Aktører innanfor dans står svakere i arbeidsmarknaden enn andre yrkesgrupper på scenekunstmrådet. Det kjem i hovudsak av at det er få institusjonar for dans i Norge og dermed færre arbeidsgivarar enn for teaterutdanna aktørar. Til liks med dansarar har koreografar lite tilgang på faste stillingar eller langvarig arbeid ved ein institusjon. Koreografane har dessuten ofte ei rolle som prosjektleiar og åndsverkinnehavar, noko som gjer dei særlig sårbare i den frie arbeidsmarknaden. Regjeringa anerkjenner disse problemstillingane og vil styrkje stipendordningane og sikre betre vilkår for dansekunstnarar (koreografar og dansarar) som held høg kunstarisk kvalitet og aktivitet.

Ett av tiltakene i strategien er derfor å styrke stipendordningen for dansekunstnere. Vi ber om at KUD og Utvalget for Statens kunstnerstipend følger opp strategien og legger denne prioriteringen til grunn for fordelingen av eksisterende og eventuelle nye hjemler for 2023 og i årene fremover. Norske Dansekunstnere anser problembeskrivelsene og forslagen til løsning i Strategi for Scenekunst som et godt utgangspunkt for å avhjelpe situasjonen for dansekunstnerne. Dansekunsten er en bransje som preges av svake vilkår og mangel på faste, varige arbeidsmuligheter og stillinger. I tillegg har pandemien vært svært utfordrende for denne kunstnergruppen, og en kanalisering av økte muligheter gjennom eksisterende ordninge, som Statens kunstnerstipend, har vist seg treffsikkert og effektivt. Statens kunstnerstipend anses av våre kunstnere som en spesielt viktig ordning, fordi den gir mulighet for å utøve yrket som dansekunstner over en periode av en viss varighet.

Kvotefordeling for 2023

Arbeidsstipend, arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere innen dans

I 2022 ble det bevilget økninger til Statens kunstnerstipend tilsvarende 120 nye hjemler. I tillegg ble stipendene økt med 7360 kr. Av disse 120 hjemlene ble 4 vanlige arbeidsstipender tildelt dansekunstnere, i tillegg til 4 ettårige stipend for 2022 som ikke er låst til en bestemt kunstnergruppe over tid. I lys av anbefalingene og prioriteringene i Scenekunststrategi 2021-25 er vår oppfatning at dansekunstnerne kunne vært tilgodesett med flere hjemler, og at det for dansekunstfeltets del er et behov å vite tydeligere fra år til år hvor mange hjemler det er tilgang på. Dette bør utbedres i tildelingen for 2023.

Som tiltaksbeskrivelsene og prioriteringene i scenekunststrategien eksplisitt nevner er stipender ett av de viktigste virkemidlene for å sikre varig nyskaping og produksjon av ny dansekunst i Norge, i fravær av andre faste produserende institusjoner. For 2023 bør derfor Utvalget vurdere å øke antallet hjemler til dansekunstnere med ytterligere 4 faste hjemler.

Bakgrunnen for denne vurderingen handler fra vår side om at dansekunstnere i stor grad jobber i et vekselvirke mellom det skapende og utøvende. Den tradisjonelle definisjonen danser og koreograf er

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

ikke lenger like treffende for vårt kunstfelt. Dansekunstnere i dag skaper og utøver i egne og andres prosjekter. De er ofte ansvarlige for et prosjekt, mens de er medansvarlige for et annet, og gjennom store deler av sitt virke balanserer dansekunstnere på en hårfin linje mellom to kunstpraksiser. Å definere en dansekunstner som enten utøvende eller skapende kunstner er ikke lenger representativt for profesjonens innretning. Det betyr at stipender til dansekunstnere skal dekke to yrkesgrupper; koreografer/skapende og dansere/utøvere. Dette er også et argument for at dansekunstere bør ha en høyere hjemmeltidling. Der andre kunstfag opererer med et skille f.eks. mellom komponister, musikere og sangere gjør ikke dansekunsten dette på samme måte.

Det er et stort behov for å øke antallet stipender under ordningen generelt og særlig er det nødvendig å øke antall hjemler til dansekunstnere. Siden 2013 og frem til nå har det vært stillstand i utviklingen av hjemler til dansekunstnere. Tildelingen for 2022 endret på dette i noen grad, men ikke tilstrekkelig. I samme periode har dansekunsten økt i omfang og etterspørsel, og markedet og prosjektene blitt mer internasjonalt orientert, noe som også gjør at dansekunstnere fra andre land deltar i konkurransen om midler fra norske ordninger. Flere dansekunstnere står også lengre i sine kunstnerskap, og profesjonen har derfor flere aktive dansekunstnere enn i 2013.

Den historiske statistikken viser at i 2019 ble musikere, sangere og dirigenter prioritert. I 2020 ble filmkunstnere, populærkomponister og dramatikere prioritert. I 2021 ble igjen populærkomponister og andre kunstnergrupper prioritert i forbindelse med den faste hjemmelfordelingen. Vi ber nå om at dansekunstnere prioriteres for 2023.

Diversestipend

Vi ber om en økning av sum til dansekunstnere for 2022. Totalt omsøkt sum til diversestipend for dansekunstnere for 2022 utgjør 7,9 mill. kr, mens ordningen kun disponerer 0,8 mill. kr til fordeling. Potten er ikke økt nevneverdig siden 2014. Vi ber om en økning til dette formålet uten at det har konsekvenser for tilgangen til midler til diversestipend for nyutdannede kunstnere.

Diversestipend for nyutdannede

Kunstnergruppene dansekunstnere, kunsthåndverkere, fotografer og billedkunstnere hadde tidligere ordningen stipend for gjennomført kunstutdanning. Disse kunstnergruppene ble forsikret av departementet at overgang til ny stipendordning ikke skulle medføre lavere stipendbeløp til disse respektive kunstnergruppene. Endringen var hovedsakelig en systemendring over til søkbart stipend, der beløpet man innvilges varierer heller enn at alle nyutdannede automatisk får samme sum. Samtidig ville departementet åpne for noen flere kunstnergrupper, men uten at dette skulle gå på bekostning av midlene til førstnevnte grupper som hadde hatt stipendet knyttet til utdanning.

Tallene viser at Utvalgets praksis de siste årene ikke har fulgt opp departementets intensjoner og lovnader ved innføring av ordningen. Metoden Utvalget benytter har noen svakheter som fører til en reduksjon av stipendbeløp til dansekunstnere over tid.

Bakgrunnen for prioriteringen av visse kunstnergrupper var som nevnt at disse var omfattet av det tidligere stipend for gjennomført kunstutdanning. Dette stipendet var tildelt disse gruppene fordi tidligere inntektsundersøkelser viste at disse gruppene hadde de klart laveste inntektsnivåer blant kunstnerne i Norge. Følgelig var det disse gruppene som hadde det sterkeste behovet for støtte i etableringsfasen, og som hadde vanskeligst for å betjene sine studielån etter endte studier. Oppdatert dokumentasjon av inntektsnivåer til ulike kunstnergrupper gjennom inntektsundersøkelsen gjort av Telemarksforskning fremlagt desember 2021⁷ bekrefter at situasjonen er den samme også i dag, for de nevnte kunstnergrupper.

⁷ Kunstnerne og koronapandemien:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/3636841aa4aa4840ab3891ffe1018c30/gjenoppbygging-delrapport-kunstnerne-og-koronapandemien.pdf>

I lys av våre kommentarer under dette kapittel mener Norske Dansekunstnere at resultatet av omleggingen til DIVU (diversestipend for nyutdannede) og Utvalgets nåværende metodikk for fordeling mellom kunstnergrupper ikke i tilstrekkelig grad ivaretar dansekunstnere. Resultatet viser at dansekunstnerne, som er blant de prioriterte kunstnergruppene, blir dårligere ivaretatt enn tidligere, og dette er ikke i tråd departementets intensjoner og lovnader den gang DIVU ble skapt. Statistikken viser at det var en positiv utvikling i dansekunstnernes andel av de totale midlene under denne ordningen frem til 2020 - da utgjorde dansekunstnernes pott i underkant av 3,5 mill. kr, mens for 2022 er forslaget 2,35 mill. kr.

Med DIVU har man en ordning og en mulighet til å nå de yngste dansekunstnerne og hjelpe de i etableringsfasen. På grunn av manglende institusjoner og tilgang til arbeidsplasser etter endt utdanning bruker ofte dansekunstnere lengre tid på å skape sin egen karriere og etablere seg. For mange tar dette opp til 5 år. Til sammenligning er f.eks. mulighetene for skuespillere flere som en direkte konsekvens av at det finnes flere produserende teaterinstitusjoner, slik at etableringsforløpet for mange kan gå raskere.

I lys av koronasituasjonen ser vi også at de nyutdannede kunstnerne ikke innfrir kravene til å søke kompensasjoner under andre typer ordninger, som f.eks. NAV. DIVU kunne vært en måte å nå de yngste og ferskeste kunstnere på, f.eks. gjennom å gi nyutdannede anledning til å søke i flere runder.

Stipend for etablerte kunstnere (SKS SEK) og Stipend for seniorkunstnere (SKS SSK)

For dansekunstnere ber vi om at det for 2023 etableres 5 nye hjemler under disse to stipendkategoriene. Stadig flere dansekunstnere står i sitt kunstneriske virke lengre, samtidig som det svært sjelden frigis hjemler under disse ordningene. Stipendkomiteen melder at det alltid finnes kvalifiserte søkere til disse stipendene og at behovet totalt sett er økende.

Utviklingen i feltet viser at mange viktige og kvalifiserte kunstnere faller fra sitt kunstneriske virke i 35-45 års alderen. I denne «etablerte» kunstneriske fasen hvor kunsten og livet gjerne krever mer, er viktigheten av en forutsigbar lønnsinntekt mer avgjørende, da de økonomiske forpliktelsene privat er tyngre å bære enn som nyutdannet. Mangfold i kunsten er viktig, og mangfold i alder likeså. Å tilrettelegge for kunstneriske karrierer gjennom et helt livsløp er av stor betydning for dansekunstens videre utvikling. Det er ikke bare institusjoner som ivaretar kompetanse om, viderefører og formidler verker av dansehistorisk betydning. Også den kroppslige kompetanse som er utviklet gjennom et helt liv som dansekunstner reflekterer og forteller denne historien. Derfor må det fremover tildeles flere stipendhjemler av denne typen, slik at dette ivaretas og kan videreføres på en bedre måte og i et større omfang enn i dag.

Øvrige hensyn å ivareta i utviklingen av Statens kunstnerstipend

- Kulturdepartementet må se på muligheter for å gjøre krisestipendene om til varige stipender.
- Det må ses på muligheter for å sikre en årlig jevn tilvekst av hjemler, da tilfanget av kunstnere er stadig økende.
- Forskriften til Statens kunstnerstipend må endres, slik at stipendene løpende reguleres med en indeks tilsvarende lønnsoppgjøret i staten. Bevilgningen til ordningen må justeres i tråd med dette. Gjennomsnittlig lønnsvekst blir automatisk kompensert for alle ansatte i statlig sektor, og vi ser det som naturlig at de statlige stipendene, som også utbetales som lønn, automatisk gis samme lønnsvekst. Slik oppnår vi likebehandling av kunstnerne. Vi ser på økningen av stipendene for 2022 med 7360 kr som svært positiv, men er av den oppfatning at en indeksregulering er en bedre løsning enn uregelmessige økninger i form av enkeltvedtak i Stortinget.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

- Oppnevning retten til stipendkomitéer må fortsatt ligge hos kunstnerorganisasjonene, og stipendsøknader skal som i dag fortsatt kun vurderes ut ifra kunstnerisk kvalitet gjennom fagfelle vurdering, da dette ivaretar kriteriet om armlengdes avstand. I lys av forespeilede endringer i statsbudsjettet for 2021 synes det rimelig å minne om at dette prinsippet ivaretas hva gjelder forvaltningen av Statens kunstnerstipend.
- Norsk kulturråd bør pålegges å innføre som fast praksis å offentliggjøre tildelingsprosenten for hver enkelt kunstnergruppe for de ulike stipendtypene under Statens kunstnerstipend, og ikke bare overordnet på tvers av alle kunstnergrupper, slik rapporteringspraksis er i dag. Den totale statistikken og de reelle bakenforliggende tallene bør offentliggjøres i et vedlegg til Norsk kulturråds årsrapport. En slik offentliggjøring ville bidra til å gi Norsk kulturråd, Utvalget for Statens kunstnerstipend, offentligheten, stipendkomiteene, kunstnerorganisasjonene og kunstnerne selv et felles og omforent sammenlignings- og vurderingsgrunnlag. Dette vil gjøre det mer transparent å vurdere hvilke kunstnergrupper som bør prioriteres med nye hjemler fra år til år.

Anbefalinger som angår Norsk kulturråds forvaltningspraksis, fokusområder og rutiner

Tiltak for å styrke kunsterøkonomien i det prosjektbaserte scenekunstheltet

Vi ber KUD ta en oppfølgende rolle overfor Kulturrådet hva gjelder den tidligere omtalte praksisen i Kulturrådet. Vi opplever stadig at søkere som får avslag på søknaden fra Kulturrådet ved henvendelse til fagkonsulentene med spørsmål om hva som kunne styrket søknaden blir tipset om å kutte i budsjettene. Dette innebærer at ansatte i et offentlig organ, altså de ansatte i fagadministrasjonene i Kulturrådet, bidrar til å svekke kunstneres inntekter og økonomi. For prosjekter og tildelinger fra Norsk Kulturråd burde det vært pålagt krav om at kunstnerne sikres minimumshonorar ihht. gjeldende bransjestandarder. Norsk Kulturråd bør pålegge prosjektene en revisjonsplikt som inkluderer å følge opp kontrakter og honorarsatser for kunstnere som er engasjert av prosjektet. Norsk Kulturråd må i fremtiden ta et aktivt ansvar for å sikre en styrking av enkeltkunstneres økonomi og inntektssituasjon, også i form av endret praksis tilknyttet egne tilskuddsordninger.

Oppfølging av nye tiltak i Strategi for scenekunst 2021 - 2025

Under Innsatsområde 2: Formidling og publikumsmangfold (s.27) skisserer Strategi for scenekunst en tidsavgrenset ordning for å stimulere til mer samarbeid mellom institusjoner, visningssteder og kunstnere om produksjon og formidling av profesjonell scenekunst. Dette er et tiltak vi imøteser med glede, da det gjennom utveksling vil bidra til å styrke både kompetansen og uttrykket til kunstnere som jobber prosjektbasert, gi de mulighet til å jobbe innenfor et større profesjonelt støtteapparat, samt at institusjonene og visningsstedene får direkte og oppdatert tilgang til det som til enhver tid rører seg i den prosjektbaserte delene av scenekunstheltet. Det samme kan være effekten av forslaget om å sette som forutsetning for statstilskudd for institusjoner der staten er eier at de skal samarbeide om co-produksjon og gjestespill med aktører med prosjektfinansiering og aktører som får tilskudd over post 75 i kulturbudsjettet under innsatsområde 3 (s.30).

Vi ser det naturlig at rådet og fagadministrasjonen aktivt tilrettelegger alle ordninger slik at de er tilpasset et mulig samvirke mellom institusjoner og kunstnere som jobber prosjektbasert med finansiering fra Kulturfondet. Vi ser også at rådet og fagadministrasjonen kan bistå som kunnskapsformidlere for alle aktører som er involvert i slike samarbeider, både i den prosjektbaserte delen av scenekunstheltet, aktører på Post 75, og de statsstøttede institusjonene, slik at samarbeidet dem imellom optimaliseres og kan skje på alle parter premisser.

Tiltak mot hets og trakassering av kunstnere

Siden 2018 har Norske Dansekunstnere i økende grad bistått kunstnere som har vært utsatt for åpenbar hets og trakassering. Utspill mot kunsten fremsettes stadig oftere i form av direkte personangrep. Som en direkte følge av enkelte aktørers opptreden i SOME er kunstneres yringsrom allerede innskrenket,

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

og flere kunstnere blir nå truet med forsvar i andres ytringsfrihet. Vi erfarer at hets og trakassering over tid gradvis har medført at kunstnerne ikke uttrykker seg så fritt som de tidligere gjorde. Denne negative utviklingen skyldes i stor grad endringer i offentligheten og hvordan sosiale medier fungerer. Dette er et problem som politisk sett må adresseres umiddelbart. En ukultur der kunstnere hetses, sjikaneres og trakasseres må ikke få mulighet til å feste og forplante seg i samfunnet.

Vi ser det som naturlig at rådet og fagadministrasjonen ser og videreutvikler sin rolle i dette arbeidet. Disse instansene kan yte et større bidrag gjennom å aktivt representere og stå opp for kunstnerne der det er nødvendig og mulig. Hets, trakassering og hatefulle ytringer har ingen plass i et moderne demokrati. En ny kulturpolitikk må sikte mot at hets, trakassering og hatefulle ytringer mot kunstnere ikke skal finne sted. Politisk sett bør en strategi og handlingsplan tilsvarende UN strategy and plan on hate speech utformes og tilpasses norske forhold for å bøte på den utviklingen som nå er i emning. Strategi for scenekunst kommer utsatte kunstnerne noe i møte med tiltaket om å styrket ordningen for tidskrift og kritikk, samt ordningen for scenekunsthaglige tiltak og publikasjoner under kulturfondet. Samtidig må alle eksisterende instanser og institusjoner som er i berøring med eller representerer kunstnerne ta i bruk de verktøyene man besitter og aktivt engasjere seg på kunstneres vegne.

Nødvendige tiltak til styrking av dansekunstneres økonomi og arbeidsvilkår

Styrking av kulturfondet og statens kunstnerstipend er listet som vår fremste prioritering fordi det er disse systemene kunstnerne hovedsakelig søker til og virker under i dag. En prosjektinnretting som lønner seg bedre og fokuserer på at kunstnerne får akseptable honorarer for det arbeidet de faktisk nedlegger er første skritt mot et økonomisk bærekraftig virke for kunstnerne i det punktet vi står i. Prosjektfinansieringen via eksisterende ordninger må derfor løftes vesentlig og i alle ledd, helt fra forprosjekt til profesjonelt kunstnerskap og den mer langsiktige finansieringen. Vi har under pandemien fått bevist at økte tilskudd til disse ordningene er en måte å treffe kunstnerne på direkte. I tillegg er det nødvendig å ansvarliggjøre forvaltningen og de institusjonene som bevilger penger til kunstprosjektene og de som ansetter kunstnerne. I første rekke er det Norsk kulturråd som må påse tilstrekkelige budsjetter og honorering, samt at dansekompagner og andre institusjoner som engasjerer dansere må inngå anstendige avtaler og tilby ordnede arbeidsforhold. Dette vil være en begynnelse, men er alene ikke tilstrekkelig for å løse den utfordrende situasjonen som preger dansekunstheltet i dag. Det er avgjørende at dette gjøres samtidig som det etableres og gis tilgang til nye ordninger for kunstnerne.

Det varslede utvalget som er lovet nedsatt av Anette Trettebergstuen vil bli en viktig premissleverandør for å supplere det eksisterende med nye løsninger og gjennomgå danse- og scenekunstheltets svært manglende praksis med tanke på oppfølging av gjeldende lover og regler innenfor arbeidsrett og -miljø. under prioritering 7 finnes en utdypende beskrivelse om dansekunstneres arbeidssituasjon og våre konkrete forslag til løsninger og nye ordninger.

Se også Kunstnernettverkets samlede innspill angående nødvendige velferdsordninger som Norske Dansekunstnere også er en del av.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Prioritering 2 - Løfte dansekunstens infrastruktur i hele Norge

1. Prosjekt Oslo

Dansekunstens vilkår og prekære situasjon i Oslo

Oslo huser i dag anslagsvis 75 % av alle virksomme norske dansekunstnere⁸. Kunstnerne i Oslo opplever de samme utfordringene som er beskrevet tidligere, men i Oslo utpeker imidlertid mangelen på steder å skape, utøve og vise kunsten seg som den desidert mest begrensende faktoren. Rapporten *“Oslos kulturelle infrastruktur”* fra 2019, som var en oppfølging av *“Kunstplan for Oslo”*, kartlegger og tydeliggjør infrastrukturbehovet for danse- og scenekunstfeltet. Den viser at fri scenekunst i dag skapes uten tilstrekkelig tilgang på egnede lokaler. Tilgangen til adekvate prøve- og produksjonsfasiliteter i hovedstaden finnes nesten ikke utenfor de etablerte institusjonene. Rapporten viser videre at dansekunstnere har langt større behov for tilgang til prøve- og produksjonslokaler på fast basis enn de andre scenekunstgruppene. Denne rapporten understøtter dansekunstfeltets egen opplevelse av at infrastrukturen for danseproduksjon i Oslo er svært mangelfull.

For at dansekunsten og kunstnerne reelt sett skal ha styrkede muligheter til å skape, produsere og vise dans er det behov for et dedikert og tilpasset hus som kan romme både kunstnerne og skapelsesprosessene. Norske Dansekunstnere har derfor et nytt prosjekt på tegnebrettet med arbeidstittel Prosjekt Oslo.

“Prosjekt Oslo” - Et produserende hus for dans i Oslo

Innen 2040 må det være etablert et hjem for de kunstnerne som skaper den frie danse- og scenekunsten utenfor institusjonene i Oslo. Dette stedet vil være et fast tilholdssted for kunstnerne, som samtidig fasiliterer for kunstnerisk utveksling og utvikling. Dette blir en av fremtidens viktigste og mest sentrale infrastrukturenheter for dans i Norge, som vil dekke det skapende danse- og scenekunstfeltets behov for lokaliteter og nødvendige støttetjenester i Oslo.

Det er i hovedsak fire hensyn vi er opptatt av å ivareta under utviklingen av dette nye stedet:

1. Kompetanseutvikling og samling av nøkkelkompetanser for dansekunst
2. Nettverksbygging og mulighet for utvikling av et fagmiljø
3. Effektivitet i organiseringen av nye institusjoner for dansekunsten
4. Bedre arbeidsvilkår og muligheter for skapende og utøvende dansekunstnere

Basert på behovskartlegginger som er gjort, samt hensynene vi ser det som viktig å ivareta, bør dette stedet huse og levere følgende tjenester til frie, skapende og utøvende danse- og scenekunstnere i hovedstaden.

⁸ Se PRODA Profesjonell dansetrening: <https://proda.no/om-proda/>

Et nytt hus og hjem for dansekunsten i Oslo må romme følgende fasiliteter:

- Prøve, produksjons- og visningsrom
- Et nytt koreografiens Hus som vil bli et dedikert utviklingssted for norske koreografer, tilsvarende det Dramatikkens Hus er for dramatikere, men bygget rundt koreografenes og de skapende dansekunstnernes arbeidsprosesser og behov.
- En produsenthub bestående av scenekunstprodusenter, teknikere, markedsrettet kompetanse som kan bidra til en mer effektiv og kostnadsbesparende støttetjeneste for produksjon, distribusjon og formidling av dansekunst skapt i det frie feltet.
- En nettverks- og kompetanseutvekslingshub som gir kunstnerne tilgang til kompetanseshevende tiltak for å sikre bærekraftige karrierer for norske dansekunstnere. Denne instansen utfører sin funksjon i samarbeid med aktører som PRODA, SKUDA, Praxis, Reform Dans og Danseinformasjonen.
- Arealer og målrettede satsinger rettet mot publikumsutvikling og interaksjon mellom kunstner og tilskuer for å sikre økt mangfold.
- Tilrettelagte arrangementer for barn og unge også i tilknytning til DKS, Den kulturelle barnehagesekken og et profesjonelt tilbud av dansekunst for barn og unge i Oslo.

Prøve- og produksjonslokaler

Per dags dato finnes det for få gode prøve- og produksjonsrom hvor dansekunst kan skapes og kommunisere med lokalbefolkningen, og dette vil naturlig nok være et av primærbehovene å dekke gjennom Prosjekt Oslo. Prosjektet må romme ulike type prøve- og produksjonsrom, slik at hele bredden og mangfoldet i det norske danse- og scenekunstmiljøet kan arbeide, produsere og skape kunst under gode og tilrettelagte forhold. I tilknytning til dette vil det være behov for blant annet kontorplasser, møtelokaler, konferanserom og lager. Med mer egnede lokaler vil danse- og scenekunsten gis forutsigbarhet til å skape kunst av høy kvalitet, og i større grad invitere publikum inn i prosessen underveis, slik at kunstformen tilgjengeliggjøres ytterligere i samfunnet.

Koreografiens Hus

Som en del av det nye hjemmet for prosjektbasert danse- og scenekunst i Oslo ser vi behov å utvikle et "Koreografiens Hus", etter modell av Dramatikkens Hus. Norske koreografer mangler et dedikert rom og et miljø der de kan inngå i et kollegium og utvikle koreografiske verker og produksjoner. Koreografiens Hus blir et sted hvor utøvende dansekunstnere, scenografer, lysdesignere, komponister og andre som inngår i en kunstnerisk prosess og tilknyttes på prosjektbasis. Stedet vil tilby profesjonell kompetanseutvikling til koreografer og andre dansekunstnere. Det er og et mål at man her skal kunne invitere publikum inn til visninger av prosessarbeid, slik at de får innsikt i hvordan dansekunsten utvikles, samt får anledning til å se mer ferdigstilte forestillinger. Dette for å utvide markedet for dansekunst, som har store utviklingspotensialer.

Norske Dansekunstnere er i dialog med Dansens Hus om utvikling av et pilotprosjekt for et Koreografiens Hus i Oslo. Målet er at et slikt initiativ kan ha en kortere etableringshorisont enn et fullskala hus og prøve- produksjons- og visningssted som det vil ta mange år å etablere. Et koreografiens hus vil kunne dekke noe av dansekunstoffetets behov på kort sikt dersom det initieres som en pilot i nær fremtid. Et forprosjekt for et Koreografiens hus bør det fra 2023 bevilges 1,5 mill. kr slik at et pilotprosjekt kan iverksettes fra 2024. Et slikt forprosjekt ser vi som et naturlig samarbeid på tvers av

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Norske Dansekunstnere og Dansens Hus. Dramatikkens hus vil inngå som rådgiver i en referansegruppe sammen med Carte Blanche og Nasjonalballetten.

Scener for visning

Norsk dansekunst trenger "ikke-kuraterte" visningsrom hvor dansekunstnere selv kan leie seg inn og formidle sitt prosjekt, uten at en kunstnerisk leder eller et utvalg kuraterer. På denne måten åpner man for et større mangfold i hva som vises på norske scener. Mange programmerende teatre samarbeider med et utvalg kunstnere over lang tid, noe som fører til en begrensning i hvem som får mulighet til å vise sin kunst til et publikum. Å la publikum åpent ta et valg i hva de ønsker å se, ikke hva de blir tilbudt å se, kan bidra til et større mangfold og publikumsutvikling. Vi vet at de strukturer som i dag finnes innenfor danse- og scenekunstheltet ikke godt nok ivaretar inkludering og mangfold, og ved å legge til rette for ikke-kuraterte visningsrom håper vi å kunne være med å bryte ned noen av de barrierene kunstnere opplever.

Dansekunstens kompetanse-, utviklings- og nettverksarena

En viktig bestanddel i huset vil være å legge til rette for kompetansehevede tiltak for dansekunstnere, slik at de kan opprettholde og videreutvikle sitt profesjonelle nivå, og i neste ledd tilby dansekunst til publikum av høy internasjonal klasse. Her ser vi PRODA profesjonell dansetrening som en viktig samarbeidspartner for videreutviklet og styrket kompetanseheving i Oslo. PRODA tilrettelegger for daglig trening for dansekunstnere, og i samarbeid med andre aktører (SKUDA, PRAXIS⁹, Reform Dans¹⁰, Skuespillersenteret m.fl.) tilbyr de workshops, kurs og kompetansehevede tiltak. Den frie ikke-institusjonaliserte kunstneren er selv ansvarlig for å opprettholde sitt kunstneriske nivå, utvikle seg som kunstner og tilegne seg ny kompetanse. Det frie feltet har først og fremst mulighet til å ivareta eget nivå og profesjonalitet gjennom PRODAs tilbud. Vi ønsker derfor å se på hvordan Prosjekt Oslo i samarbeid med de nevnte aktørene kan tilby nye kompetanseutviklende tiltak til dansekunstnere.

I tillegg vil Prosjekt Oslo og det nye stedet sikre og legge til rette for gode nettverkstiltak og muligheter for danse- og scenekunstnere i det frie feltet. Kunstnerne mangler i dag steder å møte og omgås hverandre og ha en følelse av en kollegial tilhørighet. Dette vil bidra til å utløse synergieffekter både kunstnerisk og kompetansemessig, samtidig som kunstnerne vil få en større forståelse av hvilket kunstneriske samfunn og fellesskap de er en del av.

Produsenthub for dansekunst

Det administrative og tekniske støtteapparatet rundt den prosjektbaserte danse- og scenekunsten er svært lite utviklet og institusjonsforankret i Norge. Ved etablering av et nytt prøve-, produksjons- og visningssted ønsker vi derfor å innlemme produksjonskompetanse i form av en Produsenthub. Denne vil bestå av profesjonelle dansekunstprodusenter, som vil jobbe administrativt med gjennomføringen av de produksjonene som skapes på huset. Produsenthuben vil også være tilkoblet et formidlingsapparat, som markedsfører produksjonene og bistår med publikumsinteraksjon og -utvikling. Produsenthuben er tenkt å samarbeide med CODA, Black Box teater, Dansens Hus og Dansenett Norge om videre turnering av

⁹ PRAXIS Oslo er et laboratorie for studier i dans og bevegelsesbaserte uttrykksformer. Det er en arena hvor profesjonelle dansekunstnere får innsikt i hverandres praksis og et forum for diskusjon der man kan drøfte ulike kunstneriske praksiser med kollegaer i feltet.

¹⁰ Reform Dans er et nytt initiativ som skal hjelpe dansekunstnere gjennom deres karriereløp, slik at de ser bredden i sine muligheter, samt hvordan deres kompetanse kan brukes på andre områder i samfunnet etter endt karriere som dansekunstner.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

ferdig produserte forestillinger, slik at det som skapes kan nå direkte ut til et større publikum. Utover det profesjonelle administrative apparatet som er omtalt, i form av ProdusentHuben, vil det i dette huset være behov for faste stillinger for teknikere med kompetanse på lyd, lys og scene.

Barn og unge

Et strategisk arbeid mot barn og unge vil bidra til økt mangfold av dem som aktivt deltar, men vil også på sikt øke og utvikle publikumstilfanget til kunstformen. Vi ønsker å utvikle og bidra til at enda flere barn kan få møte dans, men på dansens premisser og i dansens eget hus. Huset vil kunne romme undervisning for barn og unge primært på ettermiddag og kveldstid. Dette vil styrke dansekunstneres muligheter gjennom utdanningsløpet. Dette tilbudet vil bli koordinert opp mot tiltak i regi av bl.a. Rom for Dans, Kulturtanken og Den kulturelle skolesekken. I samarbeid med Oslo kommune ønsker vi at DKS Oslo ansetter en egen produsent, som jobber på huset. Produsenten skal bidra til at det kan skapes egne forestillinger utviklet for DKS, samt sørge for at barn og unge kan få større innsikt og kjennskap til verk som skapes av dansekunstnere i Oslo. Barn og unge skal få oppleve dansekunst på scenen, og ikke i gymsalen. Produsenten kan også fungere som en nasjonal veileder. I samarbeid med Seilet¹¹ ønsker vi å utvikle gode konsepter for møter mellom barn og unge og den profesjonelle dansekunsten.

Café med eget område for publikumsinteraksjon

Vi skal skape et hus som blir et naturlig samlingspunkt - ikke bare for dansekunstnere, men også for publikum og Oslos innbyggere. Et hus man ønsker å bruke tid i. For mange er terskelen for å oppsøke kunst og kultur for høy. Denne terskelen kan senkes ved å etablere gode rom i dette huset som folk naturlig søker seg til. Dette vil utformes som en innbydende café og spisested hvor publikum og kunstnere møtes i uformelle settinger, men som også kan fungere som en visningsarena, en arena for debatter og kursrettede tiltak. Foreldre og barn skal møte kunst på et mer uformelt vis, og bli møtt av kunsten, i stedet for selv å oppsøke den. Cafeen skal legge til rette for åpne performative happenings, samtidig som det kan være et rom hvor paneldebatter, workshops og foredrag finner sted.

Sammen vil disse tiltakene som er beskrevet som bestanddeler av et nytt produserende hus for danse- og scenekunst i Oslo utgjøre en forskjell for publikum, dansekunsten som uttrykk og for alle Oslos dansekunstnere.

Fremdriftsplan og parallelle utviklingsforløp

Etablering av et fullskala produksjons- og visningshus med alle disse fasilitetene vil ta tid å gjennomføre. Norske Dansekunstnere ser dette prosjektet i to forløp, fordi behovet er presserende for kunstnerne allerede i dag. På kort sikt søker vi samarbeid og innpass i tomme lokaler i Oslo-området, og er i dialog med beboerinitiativer og andre kunstnerinitiativer for å se på muligheter for å initiere en oppstart av Koreografiens Hus ved den gamle veterinærhøgskolen på Adamstuen i Oslo. For det langsiktige perspektivet er vi i gang med rekruttering til et forprosjekt som skal kartlegge de detaljerte behovene og tegne ut mulige løsninger for et hus som kan romme det totale fasilitetene.

¹¹ SEILET er huset for kunst og kultur i skolen, og samler medlems- og interesseorganisasjonene som arbeider for å styrke kunst- og kulturfagene i skolen.

Danse- og scenekunsten spesielt i Oslo står de kommende årene i en utfordrende situasjon, da flere av de eksisterende aktørene / institusjonene har behov for nye og/eller utbedrede areal. Dette gjelder Black Box Teater, Rom for Dans og Høyskolen for dansekunst, for å nevne noen. Disse aktørene må sikres en videre eksistens, men man må samtidig sikre nye initiativ, da kun en videreføring av de nåværende aktørene ikke vil bidra til en vekst og forbedring for danse- og scenekunstheltet.

2. Fortsatt styrking av regionale kompetansesentra for dans (Kap. 320 post 74)

Det finnes i dag totalt 12 regionale kompetansesentre for dans, lokalisert i hele landet. Disse sentrene er Bergen Dansesenter, Bærum Kulturhus Dans Sørøst-Norge i Sandvika, Dans i Trøndelag i Værdal, NORA - Nasjonal og regional arena for dans - i Porsgrunn, Dansearena nord i Hammerfest, DansiT - Dansekunst i Trondheim og Midt-Norge i Trondheim, Fjell dansen i Valdres, RAS – regionalt kompetansesenter for dans i Sandnes, Dansekunst i Østfold i Fredrikstad, Scenekunst Sør i Kristiansand, R.E.D. (Residency Eina Danz) på Eina og DansINN i Hamar.

Disse sentrene tilrettelegger for utvikling, produksjon og visning av ny norsk dansekunst og utgjør den eneste infrastrukturen som er spesialutviklet og tilpasset det prosjektbaserte dansekunstfeltet. Sentrene bistår i dag med produsenttjenester, residensordninger, turnering og visning av forestillinger, samt en rekke andre støttetjenester tilpasset dansekunstens behov.

De siste to årene har de regionale kompetansesentrene for dans fått en god økning i ressurser og budsjetttrammer. Dette har styrket deres virksomhet og gjort fundamentet for den frie dansekunsten i Norge noe mer etablert og forutsigbart. Flyttingen av de nå 12 regionale kompetansesentrene for dans fra den tidligere ordningen for regionale kompetansesentre for dans under kulturfondet til statsbudsjettets kap. 320, kap 75 har bidratt til å forankre og gjøre disse institusjonene mer solide. I budsjettet for 2021 ble de samlet sett styrket med 7,3 mill. kr og i budsjettet for 2022 med 10 mill. kr. En tilsvarende årlig økning de kommende 5 årene er nødvendig for at sentrene skal kunne etablere de tjenestene som danskunstheltet har behov for.

Vi ser imidlertid behov for at noen sentre løftes vesentlig og utvikles videre slik at de kan romme tilbud og tjenester som i dag ikke eksisterer regionalt. Norske Dansekunstnere søker ikke å legge føringer på de individuelle sentrenes utvikling og videre satsing på etablering av tjenester. Vi ser imidlertid verdien av at vi synliggjør dansekunstfeltets totale behov for infrastruktur og formidler hvordan vi ser at disse sentrene kan legge til rette for både en felles og individuell utvikling, slik at de blir en del av det totale nødvendige rammeverket og virkemiddelapparatet dansekunsten skal virke innenfor om 20 år. I og med at kunstformen er så lite institusjonsforankret finnes det nå et mulighetsrom til å utvikle gode systemer som bygger på hverandre og spiller sammen fra bunnen og opp. Vi oppfordrer politikere og myndigheter til å nyttiggjøre seg dette mulighetsrommet og se potensialene for å bygge helhetlig og derfor gå for en videre satsning på utvikling av disse sentrene som grunnstruktur i dette fremtidige byggverket.

Videre tilrettelegging for utvikling av regionale kompetansesentra for dans

I fremtiden ser vi for oss at noen av de regionale kompetansesentrene får utvidede funksjoner for tilrettelegging for produksjon, visning og turnering av dansekunst. Vårt perspektiv er at det rundt om i

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

regionene i 2040 bør finnes 4 arenaer for dansekunst som huser fullskala produksjons- og støtte tjenester. Ved disse sentrene bør det derfor sikres finansiering til koreografiske sentre. I tillegg bør det etableres fire eller fem dansekompanier med tilknytning enten til de koreografiske sentrene eller andre sentre som utvikler, produserer eller viser dans (blant sentrene vi i dag kjenner som de regionale kompetansesentrene for dans).

I forbindelse med disse nye oppgavene og funksjonene som det å huse og administrere et koreografisk senter eller kompani ser vi behov for en styrking og utvidelse av samfunnsoppdraget og mandatet for de sentrene som i 2040 utfører oppgaver på et utvidet nivå.

For de sentrene som skal romme slike utvidede tjenester bør det spesifiseres nye ansvarsområder. Nye og utvidede utviklingsentra for dansekunst bør få ansvar for å:

- Samle, ivareta og formidle norsk dansekunst
- Være en arena for produksjon av dansekunst
- Være en arena for synliggjøring og visning av dansekunst
- Være en profesjonell og solid fasilitator for kunstnere i det frie, prosjektbaserte feltet
- Være et profesjonelt ledd i kommunikasjonen knyttet til produksjon og formidling på tvers av institusjoner og kunstnere
- Tilby stillinger til dansere, koreografer og dansepedagoger

Utviklingsarenaer med koreografiske sentre i 2040

Den norske dansekunsten mangler tilpassede, etablerte og sikre produksjonsarenaer for dans. I fremtiden ser vi det som en løsning at det etableres 4 koreografiske sentre rundt i hele landet, i tillegg til Koreografens Hus, som i dag utvikles under Prosjekt Oslo. Dette innebærer at de nasjonale utviklingsentrene også blir "inhouse" produserende visningssteder, som tilrettelegger for nyskapt koreografi gjennom hele det kunstneriske forløpet, fra ideen skapes og forestillingen utvikles, produseres og vises på huset. Vi ser det som et nødvendig krav til et koreografisk senter at det har anledning og kapasitet til visning, samt har iverksatt tiltak rettet mot publikumsutvikling.

Til et koreografisk senter bør følgende ressurser og stillinger høre til:¹²

- 1 åremålsstilling for kunstnerisk leder / avlønning til kunstnerisk råd
- 4 åremålsstillinger for koreografer
- Midler til gjennomføring av intern produksjon (tilknyttet kunstnerisk personell og produksjonskostnader)
- Midler til co-produksjoner / eksterne produksjoner
- Eget program for talentutvikling

De utvidede arenaene for dansekunst bør i tillegg tilby de samme tjenestene som er omtalt under beskrivelsen av de øvrige regionale kompetansesentre for dansekunst, eller eventuelt samarbeide med andre sentre om et solid tilbud av slike tjenester.

¹² Dette kommer i tillegg til det administrative apparatet og driftingen av den øvrige virksomheten ved sentrene.

Vi ser for oss en tematisk inndeling av oppgavene og mandatene til hvert senter. Koreografiens Hus i Oslo, vil i 2040 være et sted for nyutvikling og forskning i koreografisk materiale. Ett av sentrene kan bli tildelt hovedansvaret for å forvalte og gjenoppta eksisterende norsk koreografi, slik at også den norske dansekonstarven holdes i live, er aktuell og gjøres tilgjengelig for nytt publikum. Noe av det samme oppdraget og mandatet vil forøvrig også ligge hos de etablerte kompaniene, som er forespeilet en ny ordning og strukturering underlagt statsbudsjettet og forvaltningen i Norsk kulturråd. Ett senter bør utvikles som et koreografisk senter rettet mot barn og unge. Vi er i løpende dialog med RKDene om denne utviklingen.

Nye dansekompanier tilknyttet regionale kompetansesentre for dans innen 2040

I dag er det kun Nasjonalballetten, Nasjonalballetten ung i Oslo og Carte Blanche i Bergen som tilbyr faste ansettelser til dansere i Norge. Dette er de eneste kompaniene som organiserer og produserer forestillinger med utgangspunkt i et fast ensemble. I tillegg finnes fem offentlig finansierte ungdomskompanier for dans¹³.

Våre medlemmer melder om en skjevhet i muligheter og satsinger rettet mot unge utøvende dansere versus voksne, etablerte utøvende dansere. I tillegg er gode arbeidsvilkår og sikre arbeidsbetingelser noe som oftest er totalt fraværende i det norske dansekonstfeltet per i dag. Vi ser derfor et sterkt og akutt behov for å sikre flere arbeidsmuligheter for utøvende dansere i Norge. I tillegg til de øvrige tiltakene som vil styrke prosjektfinansieringen, og arbeidsmulighetene for det frie kunstneriske virket gjennom ordningene under Norsk Kulturråd mener vi det er rom for å etablere flere dansekompanier. Disse kan administreres av det vi i dag kjenner som regionale kompetansesentra for dans. Hvert nye kompani bør ansette mellom 10 og 20 utøvende dansere på midlertidige ansettelser eller åremålsstillinger.

Vårt forslag er å sikte mot å etablere 2 nye kompanier tilknyttet og tilrettelagt for administrasjon fra regionale kompetansesentre for dans innen 2030, og deretter legge til rette for ytterligere 2 nye kompanier innen 2040. Slik vi vurderer situasjonen vil den nye Kunstnerskapsordningen under Norsk kulturfond, som har kommet til etter avvikling av basisordningen, ikke tilrettelegge for fremvekst av nye dansekompanier på samme måte som basisordningen tidligere gjorde. Rammene for denne ordningen er vesensforskjellige, og begrenser muligheten for de som inngår på den til å utvikle seg langsiktig. For å sikre fortsatt fremvekst av nye initiativ ser vi behov for at dette skjer også på andre måter enn via kulturfondet, samtidig som det som etableres kan få en mer varig karakter og et sikrere fundament enn det basisordningen ga rom for. Derfor anbefaler vi at disse kompaniene utvikles under administrasjon av og i et parallelt forløp med utviklingen av de regionale kompetansesentrene. Ved å gjøre et slikt valgt sikres nye etablerte strukturer med en varig og solid forankring og gode arbeidsmuligheter både for dansere og koreografer.

Noen av de regionale kompetansesentrene for dans vil kanskje i fremtiden både ha et koreografisk senter og et dansekompani som jobber i samarbeid, andre sentre vil kanskje ha et koreografisk senter

¹³ Disse er: Østfold dansekompani for ungdom (organisert under østfold internasjonale teater), Oslo Danseensemble (ODE UNG), Aspirantkompaniet i Operaen, På tå hev (organisert av operaen) og ESC (administrert av Bergen Dansesenter). Det er også flere talentutviklingsprogrammer knyttet opp mot disse kompaniene, som sikrer overgangen til det profesjonelle virket.

og rendyrke et fokuset på det skapende, mens andre igjen vil huse et kompani og ønske å fokusere på utøvelse, produksjon og turnering.

Utover disse nye funksjonene er det 3 tjenester disse utvidede sentrene i fremtiden bør stå for leveranser av:

- Nettverksbygging, kompetanseutvikling og -deling for profesjonelle dansekunstnere
- Velfungerende turneringsnettverk og markedsføringsapparat koblet til visningssteder og programmerende scener og øvrige regionale kompetansesentre for dans
- Kontaktpunkt og koordinator for DKS og visninger av danseforestillinger regionalt

Videreutvikling av tjenester ved regionale kompetansesentra for dans uten kompani eller koreografisk senter

De sentrene som ikke har som ambisjon å romme et koreografisk senter eller kompani må likevel i årene fremover sikres et stabilt økonomisk grunnlag for å kunne ivareta dansekunstens behov regionalt, tilpasset regionens behov. Sentrene vil tilby utvidede støttetjenester og lokaliteter til dansekunstnere og må i kommende års budsjetter få mulighet til å skalere opp sin virksomhet i tråd med de regionale dansekunstnerens og øvrige aktørenes reelle behov for slike tjenester.

Øvrige sentre utfører og leverer følgende oppgaver og tjenester i fremtiden:

- Arrangerer PRODA
- Tilbyr profesjonelle produsenttjenester til kunstnere som virker regionalt
- Tilbyr prøvelokaler og evt. visningsarena
- Co-produserer forestillinger og bevilger midler til eksterne produksjoner
- Tilbyr lønnet residens (inkl. bolig) til et antall kunstnere per år
- Har gode tilbud til barn og unge
- Samarbeider med DKS og Kulturskolen
- Gjennomfører løpende tiltak for regional publikusutvikling
- Inngår i nasjonal turnéslynge
- Inngår i regional turnéslynge
- Tilbyr deltakelse i faglige fora og nettverkstjenester til profesjonelle dansekunstnere
- Tildeler stipender til dansekunstnere

Sentrene bør i tiden fremover også utvikle seg med tanke på å skulle tilrettelegge for ekstern produksjon og samarbeid med andre institusjoner.

I dag er de minste og nyeste regionale kompetansesentrene for dans svært sårbare og disse har et særskilt behov for å styrkes økonomisk. Flere ressurser vil gi de mulighet til å utvikle seg i samspill med andre lokale arenaer og aktører. Vi ser det også som viktig at sentrene fremover blir tydeligere på hva ønsker å oppnå og hva de prioriterer for fremtiden, og hvordan de kan inngå i samarbeider med hverandre. Med tanke på oppgavene som er listet ovenfor er det f.eks. mulig at de mindre sentrene kan gå sammen om å fordele tilbudet mellom seg.

Vi ser for oss at de regionale kompetansesentrene over en periode på 3-5 år får mulighet til å oppskalere virksomheten slik at de kan dekke og møte dansekunstfeltets behov for støtte- og produksjonstjenester. Sentrene må få anledning til å spisse seg ytterligere for å utvikle potensialene som ligger i den spesifikke kompetansen som hvert senter allerede innehar. Det er opp til hvert senter å definere sin virksomhet, kartlegge sektorens behov i regionen og skalere og tilpasse utviklingen til dette, samt melde inn økninger for årlige budsjetter til Stortinget via fagadministrasjonen i Norsk kulturråd.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Sentrene er seg imellom i ferd med å utvikle et sett kriterier som definerer en gitt standard på de spesifikke tjenestene som disse sentrene skal levere. Per i dag har sentrene følgende utviklings- og koordineringspotensialer:

- Evne og vilje til å tilby mer spissede og tilpassede tjenester for den prosjektbaserte dansekunstens svært ulike behov.
- Mulighet til å spille en viktig rolle i det å bringe visjoner og satsinger som er forankret på nasjonalt plan ut i livet regionalt og i samråd med lokalt kulturliv.

Med denne innretningen av de regionale kompetansesentrene i fremtiden, som er beskrevet over, der noen av dem utvides til å romme koreografiske sentre og / eller dansekompani, mens de øvrige fokuserer på å styrke og utvide det tjenestetilbudet de tilbyr i dag oppnår man to mål for dansekunsten i Norge. Det ene er å tilrettelegge for utvikling av det administrative apparatet rundt kunsten og samtidig sikre flere utøvende og skapende dansere og koreografer gode yrkesmuligheter. Det andre er at man gjennom å bevilge midler til interne og eksterne produksjoner ved disse sentrene oppnår å øke mangfoldet i de kunstneriske uttrykkene som utvikles i Norge. I dag er midlene som kanaliseres gjennom Norsk kulturfond i all hovedsak kilden til finansiering av dans. Det betyr at fagutvalgene under Kulturrådet så og si er enerådende hva gjelder utvalgelse av hva som skal bli nye, norske dansekunstproduksjoner. Gjennom å etablere nye funksjoner ved disse sentrene oppnår man at den samlede utvelgelsen på nasjonalt nivå blir mindre homogen. For å ivareta prinsippet om armlengdes avstand er det imidlertid behov for å ansette enten en kunstnerisk leder i en åremålsstilling eller tilknytte et kunstfaglig råd i utvelgelsesprosessen av hvilke produksjoner som skal realiseres. Dette utvelgelses- og produksjonsapparatet kan også med enkelhet knyttes opp mot de varslede regionale kulturfondene.

Øremerkede midler til ekstern produksjon og sammenkobling av fagkompetanse ved regionale kompetansesentra for dans med nye regionale kulturfond

Kunstnere i det frie, prosjektbaserte feltet savner flere muligheter til å søke finansiering til større prosjekter utenfor Norsk kulturfond. For å øke mangfoldet i kunstneriske uttrykk ønsker vi som allerede nevnt at det opprettes åremålsstillinger for kunstneriske ledere, eller faglige råd, ved alle nasjonale utviklingssentre for dans, samt ved noen av regionale utviklingssentre. For at disse sentrene skal kunne ta en større rolle i å bistå den prosjektbaserte dansekunsten må det bevilges friske, øremerkede midler til eksterne produksjoner som en del av budsjettene til de nasjonale og regionale sentrene som skal bistå ekstern produksjon. Det er i dag stor etterspørsel blant kunstnerne etter flere ordninger å søke prosjektmidler fra utenfor Norsk kulturråd. Å legge forvaltningen av midler til ekstern produksjon til disse sentrene vil være en god løsning for å utvide mangfoldet i dansekunsten og unngå det noen opplever som et etablert og smalt smakshegemoni.

Nye annonserte regionale fond vil kunne være en god løsning for å styrke prosjektfinansieringen regionalt og tilfanget av andre finansieringsmuligheter. Fond som rommer midler for kunst- og kulturproduksjon på regionnivå, som retter seg spesielt mot regionalt og lokalt forankret kunst og kultur er sårt tiltrengt. Et slikt tillegg til den eksisterende finansieringsstrukturen vil tjene det frie feltet og gjøre at kunstnere kan finne arbeidsplasser flere steder i landet og gjennom hele året. Som for alle kulturfond må det ses på løsninger for tildeling av tilskudd til prosjekter som er i tråd med prinsippet om armlengdes avstand. Regioners handlefrihet og innflytelse på nasjonal kulturpolitikk kan slik sikres

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

gjennom økte rammer og bedre dialog med nasjonale myndigheter. Regionale kulturfond vil også styrke kunstnerøkonomien og i sum gi et rikere nasjonalt, regionalt og lokalt kulturliv.

For prosjektbaserte tildelinger innenfor dansekunsten ber vi regjeringen merke seg de regionale kompetansesentrene for dans som mulig fagråd og distribusjonsstruktur for disse regionale fondsmidlene. Regionale kompetansesentre gjør i dag allerede programmerings- og utvelgelse av kunstneriske produksjoner i forbindelse med turnering. En videreutvikling og profesjonalisering av dette som utvelgesesapparat for produksjoner innen dans anbefales for å unngå å etablere flere byråkratiske strukturer med behov for den samme kompetansen.

Sikker finansiering av festivaler og arrangementer i regi av regionale kompetansesentra for dans

Flere regionale kompetansesentre arrangerer i dag egen festival, eller står som medarrangører for festivaler i samarbeid med andre aktører. Dette vil for mange sentre bli en viktig oppgave også i fremtiden. I dag utgjør arrangørfinansieringen en viktig andel av den totale finansieringen av mange av RKDenes virksomhet. Det siste året har imidlertid flere av RKDene opplevd kutt i arrangørstøtten de mottar fra ordningene under Norsk kulturfond. Norske Dansekunstnere mener derfor at festivalene og de faste arrangementene som RKDene fasiliterer må ses som en fast del av virksomheten og inngå i den årlige bevilgningen over statsbudsjettet for de av sentrene som ønsker dette. På dette området har overflyttingen til statsbudsjettet medført en større uforutsigbarhet for sentrene, som nå opplever lavere tilskudd enn tidligere for den delen av virksomheten som omhandler festivaler og arrangementer.

Samspill mellom regionale kompetansesentre, Dansenett Norge og andre turneringsnettverk

Mulighetene for turnering bør mot 2040 utvikles både i form av nye tiltak og regionale slynger knyttet opp mot og administrert av den nye infrastrukturen i form av videreutviklede RKDer, og som en videreføring og utvikling av Dansenett Norge (DNN). Vi anbefaler derfor at bevilgningene til DNN gradvis trappes opp i tråd med utviklingen av både den nye og den eksisterende infrastrukturen som her omtales. Eventuelt kan DNN vurderes fullt ut innlemmet i det nye produserende huset i Oslo, og inngå i samarbeidet med Produsenthuben og Koreografiens Hus her.

Veien videre

Vi påpeker at denne skissen for utviklingen på nåværende stadium er et forslag og at endelige avgjørelser må utvikles og tas både av sentrene selv, embetsverk og politisk ledelse. Denne innretningen er først og fremst et forsøk på å beskrive en modell for utviklingen av en ny infrastruktur for dans i Norge, basert på de behovene vi per i dag er kjent med. Ved å innrette sentrene og gi de ansvar for ulike funksjoner og oppgaver, slik det her er beskrevet, vil man skape flere muligheter for dansekunstnere i fremtiden og lage en struktur som på en bedre måte tilrettelegger for samhandling på tvers av både eksisterende og nye aktører. Det aller viktigste i årene fremover er at de regionale kompetansesentrene får anledning til å oppjustere sin virksomhet i tråd med regionale og landsdekkende behov, slik at de blir i stand til å å levere de tjenestene vi har omtalt over. Utviklingen av disse sentrene må skje parallelt med utviklingen av Prosjekt Oslo, slik at det ikke blir en ubalanse i utviklingen sentralt og regionalt. I dag er produksjonsinfrastrukturen i Oslo svakere utviklet enn mange andre steder i landet, på tross av at hovedstaden huser de aller fleste dansekunstnere.

Forslag til friske midler til bygging og videreutvikling av infrastrukturen for dansekunst i kulturbudsjettet 2023 i prioritert rekkefølge:

1. Prosjekt Oslo (Kap. 323 post 70)

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

- Koreografiens Hus (Kap. 320, post 74 eller Kap 323, post 70 eller som en utvidelse av Dansens Hus)
 - Forprosjekt Koreografiens Hus fra 2023: 1,5 mill. kr
 - Pilotprosjekt Koreografiens Hus fra 2024: 5 mill. kr

2. Videre styrking av regionale kompetansesentra for dans (Kap. 320, post 74)

- Vi ber om at regjeringen for de kommende 5 årene øker sentrenes bevilgninger over statsbudsjettet med 10 mill. kr i året. Det bør vurderes om enkelte sentre skal styrkes mer enn andre for å etablere et sett tjenester og funksjoner som i dag ikke finnes. Dansenett Norge må styrkes proporsjonalt for å sikre distribusjon, videreformidling og et større omfang av visning av det som produseres av nyskapt dansekunst i Norge.

Prioritering 3 - Tilstrekkelig finansiering i den nye ordningen for etablerte scenekunstkompanier

Ordning for etablerte scenekunstkompanier - (p.t. budsjettmessig tilknyttet kompanier som ligger på kap. 320, post 75)

Etablerte scenekunstkompanier kan anses som en form for hybridinstitusjoner eller midlertidige institusjoner som gir gode arbeidsmuligheter til utøvende dansere. Samtidig gir de nyetablerte kunstnere et etablert rom å virke i. Kompaniet er en fleksibel organisasjonsform som gir rom for både nyskaping, videreutvikling og gjenopptakelse av allerede utviklet kunstnerisk materiale. Fra 2021 ble to etablerte scenekunstkompanier lagt til Kap. 320, post 75 på statsbudsjettet, under forvaltning av Norsk kulturråd. Dette foreløpige løftet av Jo Strømgren Kompani og Verdensteatret anser vi som en politisk og byråkratisk anerkjennelse av de etablerte kompanienes viktige rolle for norsk danse- og scenekunst. En ny, søkbar ordning for etablerte kompanier tilknyttet denne posten er annonsert klar høsten 2022 med en total bevilgning på 10 mill. kr. Norske Dansekunstnere har gitt innspill til innretning av denne ordningen direkte til KUD datert 8.12.2021.

Det er foreløpig ukjent hvem som vil bli forvaltningsmyndighet for denne ordningen. Tidligere kulturminister Abid Raja nevnte i sin tale i framlegget av Strategi for scenekunst 2021-25 at en slik ordning kan bli liggende utenfor kulturfondet. Uavhengig av fremtidig organisering ber vi KUD påse at Rådet og fagadministrasjonen sørger for at det tilrettelegges godt for denne ordningen slik at den kan inngå i et samspill med dagens eksisterende ordninger på scenekunstheltet under Kulturrådet og bli kompletterende til disse.

Fra 2023 anbefaler vi at det settes av 50 mill. til etablerte kunstnerskap og scenekunstkompanier under denne ordningen, slik at det skapes rom for å innlemme flere kompanier. Tilsagnssommene for kompaniene på ordningen må også økes og tilpasses hvert enkelt kompanis reelle behov. Som eksempel kan vi nevne Jo Strømgren Kompani, som allerede er flyttet inn på kap. 320, post 75. Dette kompaniet mottar i dag 3 mill. kr i tilskudd, som er det samme beløpet kompaniet fikk da det ble innlemmet under basisordningen i 2007. Tilskuddet er ikke i tråd med den aktiviteten kompaniet er i stand til å gjennomføre. Denne type faste og langsiktige ordninger bør pris- og indeksreguleres årlig tilsvarende tilskuddene over statsbudsjettet.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Prioritering 4 - Dansekunst for og med barn og unge

Tiltak for å fremme barn og unges muligheter både til å oppleve og selv praktisere dans er et svært viktig område i vår satsning for fremtiden. Vi ser Barne- og ungdomskulturmeldingen som et solid fundament for en mer konkret politikk- og tiltaksutvikling for kunst og kultur rettet mot barn og unge fremover. Meldingen og tiltaksområdene må i årene fremover følges opp med friske midler og økte ressurser for å utbedre kvaliteten og profesjonaliteten i kunsten som barn og unge møter, øke omfanget av og tilgangen på ulike kunstuttrykk. Det er også behov for å utvikle flere arenaer der kunsten oppleves og skapes for og sammen med barn og unge. Dette må skje gjennom statlige, fylkesvise og kommunale tilskudd.

Kunst og kultur av ypperste kvalitet versus høy kvalitet

I Barne- og ungdomskulturmeldingen vektlegges det at barn og unge skal få oppleve, delta i og skape kunst og kultur av høy kvalitet. Begreper som f.eks. profesjonell kunst eller kunst av ypperste kvalitet ikke er vektlagt like mye som det gjøres når det dreier seg om kunst og kultur rettet mot voksne. I den konkrete politikktutforming og i fremtidige politiske dokumenter som skal omhandle barn og unges kunst og kulturtilgang må dette utbedres. Offentlighet og myndigheter må legge opp til og stadfeste at den profesjonelle kunsten og kulturen og kunstnerne også skal nå barn og unge.

Barn og unges tilgang til kunstens egne arenaer

For å gi befolkningen bedre mulighet til å oppleve dans i det omfanget de ønsker er det nødvendig å investere i gode rom der møtet mellom kunst, skapere av kunst og publikum kan skje. Det er i Norge et generelt behov for flere arenaer og visningssteder som er tilrettelagt for produksjon og visning av dans. I utformingen av slike scener bør man ta hensyn til at barn og unge skal være publikummere og innrette samarbeider mellom Kulturhus, scener, og visningsarenaer med skoler og DKS, slik at barn i større grad enn i dag kan få oppleve dans og andre kunstuttrykk i en kontekst som er tilpasset kunstformen.

Dansens muligheter i undervisning og bygging av barns ferdigheter

Studier viser at det finnes sammenhenger mellom utvikling av språklige og kognitive ferdigheter hos barn og unge som praktiserer dans. Hvis man ser på hvordan denne gruppen presterer i skolefag som krever den nevnte typen ferdigheter så viser forskning at barn og unge som engasjerer seg i dans og musikk også lettere utvikler og tilegner seg språkforståelse, samt har lettere for å se logiske sammenhenger.¹⁴ Undervisning i dans fra tidlig alder har derfor både effekter for barn og unges kognitive ferdigheter, for forståelsen av samspill og dynamikk i en gruppe, samt gode helseeffekter. Skolens tilrettelegging for økt undervisning i dans vil derfor være en fremtidsrettet satsing. Søkermassen til dansetilbudene ved de videregående skolene har gått ned som følge av korona. Denne utviklingen må snus. Det er viktig at barn og unge gis tilgang til og oppfordres til å oppsøke arenaer hvor fysisk kompetanse, refleksjon og utforskning kan finne sted uten at det bygger på konkurranse, som i idretten.

Læringsmål for fremtiden

¹⁴ David A. Sausa: How the Brain Learns, 5th edition

Den nylig vedtatte fagfornyelsen handler i stor grad om hvordan barn og unge kan lære å delta i samfunnet med den kunnskapen de tilegner seg og anvende sin kreativitet på en måte som er relevant i verden. Bak fagfornyelsen, som utgjør grunnlaget for nye læreplaner i grunnskoleverket, ligger de såkalte 21st Century Skills, nedfelt av OECD i 2018¹⁵. Her følger deres beskrivelse av hvilke kompetanser fremtidens vokse anses å måtte besitte.

“We are facing unprecedented challenges – social, economic and environmental – driven by accelerating globalisation and a faster rate of technological developments. At the same time, those forces are providing us with myriad new opportunities for human advancement. The future is uncertain and we cannot predict it; but we need to be open and ready for it. The children entering education in 2018 will be young adults in 2030. Schools can prepare them for jobs that have not yet been created, for technologies that have not yet been invented, to solve problems that have not yet been anticipated. It will be a shared responsibility to seize opportunities and find solutions.”

“To navigate through such uncertainty, students will need to develop curiosity, imagination, resilience and self-regulation; they will need to respect and appreciate the ideas, perspectives and values of others; and they will need to cope with failure and rejection, and to move forward in the face of adversity. Their motivation will be more than getting a good job and a high income; they will also need to care about the well-being of their friends and families, their communities and the planet.” - OECD 2018

De egenskaper, samt den menneskelige forståelse og kompetanse du kan tilegne deg både gjennom dans og andre kunstneriske uttrykk er nettopp de egenskapene som etterspørres for å kunne løse utfordringene vi som globalt samfunn står overfor i dag. Å legge til rette for bedre muligheter for å delta i dans og andre kunstneriske uttrykk er derfor av vesentlig betydning for å bygge denne kompetansen og selvstendigheten i fremtidens befolkning.

Dansens uforløste potensialer som kunstuttrykk og i undervisningen

Dans har et uforløst potensial som kunstuttrykk. Som vi tidligere har kommentert viser en undersøkelse fra Norsk Publikumsutvikling¹⁶ at 26 % av respondentene i løpet av de siste 5 årene har sett en danseforestilling. Mer interessant er at hele 16 % at dem aldri har oppsøkt dans, men er interessert i å gjøre det. Å fasilitere for en økt tilgang til dans for befolkningen, og for at møtet mellom kunsten, kunstner og tilskuer i større omfang kan finne sted, gjøres best hvis man tilrettelegger for det allerede fra ung alder. Da kan barn og unge kan bli kjent med interessene sine og gjøre fremtidsvalg ut fra egne erfaringer. Dette innebærer at dans i sterkere grad bør inn i undervisningen i grunnskolens pensum. Flere danseforestillinger bør formidles via DKS og Kulturskolen må styrke danseundervisningen der tilbudene ikke finnes eller er mangelfulle. Dans bør prioriteres i skolen også på grunn av de positive effektene dansen har på utvikling av kognitive, språklige, motorisk og samarbeidende evner.

Mangfold og inkludering

Mangfold og inkludering er et av de viktigste politiske satsingsområdene fremover, både i samfunnet generelt og innen kunst og kultur spesielt. Dans er et uttrykk som i stor grad kan bidra og allerede bidrar til å fremme mangfold og integrering, både fra scenen og blant danseinteresserte barn og unge. Å styrke

¹⁵ [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)

¹⁶ PERFORMA Rapport 1: Oslo Atlas del 1 – en segmenteringsanalyse av markedet for musikk- og scenekunst

satsingen på dans, og legge til rette for at et mangfold av dansekunstens uttrykk kan få vokse frem og etablere seg i enda sterkere grad, vil samtidig være å investere i et mer aksepterende og inkluderende samfunn. Det finnes flere eksempler på profesjonelle dansekunstnere i Norge som har kommet fra andre land, bl.a. som flyktninger, som har skapt sin egen karriere innen dans og koreografi, nettopp fordi dansens universelle bevegelsespråk ikke stiller krav til verbalisering og tradisjonell kulturforståelse slik som talespråkene gjør. Dette potensialet oppfordrer vi politikerne til å utnytte, både i tilretteleggingen for den profesjonelle scenekunsten og dennes møte med et ungt publikum, i skolen og undervisningen, i fritidsaktivitetstilbudet og i kunst- og kulturundervisningen som tilbys barn og unge, herunder kulturskolen. I skolen forutsetter god opplæring innen dans at det finnes tilrettelagte lokaler og undervisere som innehar profesjonell kompetanse både i det dansefaglige og det pedagogiske.

Dans i den kulturelle skolesekken

Norske Dansekunstnere får tilbakemeldinger om at det mangler tiltak for å skape en kontekstualiserende forståelse for forestillinger som reiser rundt på skolene i Norge. Med en innledning fra noen som har en kunstnerisk bakgrunn kan det skapes rom for at barna kan gå forestillingen med en forforståelse, som gir en annen opplevelse og utbytte.

KROM-prosjektet ved Høyskolen for dansekunst i Oslo og lærerutdanningen ved Høyskolen i Østfold utformer i samarbeid som omhandler utforming, tolkning, tilrettelagt deltakelse og mottakelse av kunst fra et barns perspektiv. Faget vil bli lagt til læreplanen for nye lærerstudenter ved Høyskolen i Østfold. Norske Dansekunstnere ser dette som et nyttig initiativ og mener det må ses på muligheter for å implementere dette faget i lærerutdanningen andre steder.

Regionale kompetansesentre for dans som tilretteleggere for barn og unge lokalt

Regionale kompetansesentre for dans jobber i dag primært med å bistå voksne dansekunstnere med å skape og vise ny dansekunst. Hos disse sentrene ligger et stort potensial for å aktivere barn og unge i den lokale befolkningen. Gjennom å finne samarbeider med lokale danseskoler og andre kulturtilbud kan de bli en relevant arena for barn og unge med en interesse for dans, og gjøre tilgangen til profesjonelle dansekunstnere og forestillinger enklere. Også tiltak for de som underviser barn og unge i dans lokalt bør det være rom for å huse ved disse sentrene når finansieringen blir robust og kapasiteten øker. Dansepedagogene er de som i første rekke utvikler ferdigheter og interesse for dans i barn og unge, som igjen skaper morgendagens utøvere, skapere og publikummere.

Samarbeid mellom offentlige tilbud til barn og unge og private danseskoler

Særegent for dansen er det fundamentet som de private danseskolene rundt om i landet utgjør for den profesjonelle dansens tilblivelse og eksistens i Norge. De private danseskolene ligger som en grunnstein i hele verdikjeden for den profesjonelle dansen. Nært alle dansere og koreografer som i dag har et profesjonelt virke startet sin utdanning ved en privat danseskole.

Barne- og ungdomskulturmeldingen understreker gjentatte ganger barn og unges rett til å delta og i det kulturelle og kunstneriske livet, som opprinnelig er nedfelt i Barnevernkonvensjonens artikkel 31. Norge har gjennom denne konvensjonen forpliktet seg til å respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske rekreasjons- og fritidsaktiviteter. Denne tilretteleggingen handler om barn og unges muligheter til å oppleve kunst, lære om kunst og selv ta i bruk kunstneriske og kulturelle uttrykk.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Profesjonell danseutdanning til barn og unge faller naturlig inn under deres rettigheter i henhold til konvensjonen.

De offentlige kulturskolene har også gode dansetilbud, men det offentlige systemet evner ikke å svare på den kontinuerlige trendutviklingen, de kunstneriske variasjonene og den stadige tilveksten i nye uttrykk på samme måte som de private danseskolene. Deres dynamikk og tilpasningsevne er unik og de private skolene er fortsatt av avgjørende betydning for at Norge skal kunne utdanne dansere i verdensklasse, fordi en karriere som danser krever at du yter en dedikert og målrettet innsats fra svært ung alder. Der kulturskolene har tilbud om klasser 1 til 2 ganger i uken tilbyr de private skolene daglige klasser, som er nødvendig hvis du skal kunne bli en profesjonell utøver. Dette tilbudet om mengdetrening er også en viktig forutsetning for å kunne bygge en profesjonell karriere.

Norske Dansekunstnere er en organisasjon som både representerer og kjenner dansekunstheltet svært godt. Med bakgrunn i vår kunnskap om norsk dansekunst og dynamikken både i utdanningen og det profesjonelle feltet ser vi det ikke som et mål at det offentlige og kulturskolene skal ta over de private skolenes rolle og utvikle tilbud som ligner eller er tenkt å erstatte disse. Vi ser det som mer formålstjenlig at de private danseskolene anerkjennes for sin kompetanse, betydning, funksjon og rolle og inkluderes som en varig og etablert bestanddel i dansekunstudanningsløpet. I større grad enn i dag bør de gis plass og innlemmes i et helhetlig system for danseundervisning, som bør bestå både av private aktører på de lavere trinnene og offentlige utdanningsinstitusjoner på høyere trinn (som f.eks. danseutdanningene ved Kunstthøgskolen i Oslo og Universitetet i Stavanger).

Både på nasjonalt og lokalt nivå bør offentlige myndigheter og instanser gå i dialog med disse skolene for å finne samarbeidsmodeller og løsninger på hvordan et helhetlig og integrert utdanningsløp kan innrettes i et samspill mellom private og offentlige aktører. Et eksempel til etterfølgelse er samarbeidet mellom Den Norske Ballettskole & Akademi, som er en privat aktør, KHIO og Nasjonalballetten. Spesielt innenfor det klassiske ballettuttrykket er kravene til teknikk og utøvelsespresisjon høye, fordi arbeidsmarkedet er internasjonalt, utøverne mange og arbeidsplassene få. For å utvikle et system som gir den skoloringen og innstuderingen som er nødvendig inngår de tre nevnte institusjonene i tette og nære samarbeid hvor oppfølging og ansvars- og oppgavefordelingen er tydelig og satt i system.

Lokale og nasjonale kulturmyndigheter og -politikere må anerkjenne de private danseskolenes rolle i dansens verdi- og utdanningskjede, og legge til rette for deres videre utvikling og eksistens. Dette bør skje gjennom direkte dialog med de enkelte skolene om mulige løsninger for å støtte opp om deres utdanningstilbud som en del av det totale danseundervisningstilbudet i Norge, slik at de blir mer sømløst integrert i det helhetlige utdanningsforløpet for dans. Offentlige kulturskoler må derfor ikke utkonkurrere de private danseskolene med lavere priser, der det finnes private danseskoler som allerede leverer gode aktivitets- og utdanningstilbud. Det bør også ses på muligheter for å subsidiere eller finansielt støtte disse skolene, slik at kulturen og kompetansen her ivaretas. Heller enn å etablere nye, offentlige tilbud bør det ses på effektive og kostnadsbesparende løsninger i form av samarbeider og tilskuddsmuligheter, der det finnes en privat danseskole som utgjør eller kan utgjøre en grunnstein i danseutdanningen i lokalsamfunnet.

En stor fordel når det gjelder tilrettelegging for kunst og kulturundervisning for barn og unge er når dette kan skje på arenaer der barn og unge allerede ferdes, som f.eks. grunnskolenes lokaler. Den kulturelle skolesekken er allerede en inkludert del av barn og unges skolehverdag. Gjennom forestillinger og tilknyttede opplegg finner de inspirasjon til selv å tre inn i kunsten gjennom egen kunstnerisk forskning

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

og deltakelse. Barn ønsker å fordype seg og ha tilgang til et langvarig konsept og tilbud fra de er små, samtidig som de ønsker å kunne forholde seg til en og samme aktør over tid. Her kan de private danseskolene spille en viktig rolle som fortolkere og formidlere i tilknytning til turnerende danseforestillinger, dersom de får anledning til å samarbeide med offentlige instanser som skoler og lokale DKS-formidlere.

Kulturpolitikken i Norge rommer en klar ambisjon om at kulturlivet skal ha plass til og vise et mangfold av aktører, i alle ledd. Det private og det offentlige bør i flere sammenhenger se på muligheter for å koordinere innsatsen og finansieringen av kulturtilbudet. Vi ser det som naturlig at offentlige myndigheter og instanser i det videre følger opp dette gjennom aktiv tilrettelegging for og inkludering av private danseskoler i samspill med andre institusjoner og aktører i dansefeltet.

Samarbeidsmodeller og løsninger er allerede utviklet noen steder i landet, og eksempler som være til inspirasjon finner vi i Bærum og Asker. I Bærum kommune kan familier med svak økonomi be den lokale, private danseskolen om at denne søker om kommunal støtte til den enkelte eleven. Dersom kommunen imøtekommer søknaden bidrar de med et økonomisk tilskudd til å dekke medlemskontingenten. I Asker har alle barn i barneskolen en digital lommebok (også kalt fritidskort) hvor de får et beløp til fritidsaktiviteter som de selv bestemmer hvordan de vil bruke. Disse pengene kan f.eks. brukes som betaling av medlemskontingent eller semesteravgifter ved private danseskoler. Økt tilrettelegging for fritidskort er den løsningen som er enklest for de private danseskolene, da de unngår å bruke tid på å søke midler på elevenes vegne. Vi anser fritidskortet som en nasjonal ordning som en god styrking av tilbudet til barn og unge.

Prioritering 5 - Styrket samspill mellom etablerte scener og frie dansekunstnere

Et styrket samspill mellom eksisterende institusjoner og det prosjektbaserte dansekunstfeltet er også en god måte å anvende allerede bevilgede ressurser på. Vi opplever at potensialet for utveksling ikke er fullt utnyttet per i dag. Scenekunststrategi 2021-25 trekker opp ambisjonene og linjene for et slikt samspill på en god måte, men vi ser også muligheter utover de tiltakene og insentivmidlene som er lansert i denne. En presentasjon av våre forslag til utvidelser følger i det videre.

Tilknytning av prosjektbaserte kunstnere til etablerte institusjoner

Ved å gi prosjektbaserte kunstnere en midlertidig forankring og tilhørighet ved en eksisterende institusjon vil kompetansen og profesjonaliteten rundt den kunstneriske virksomheten strykes. Dette handler om å gi prosjektbaserte kunstnere en mulighet til å jobbe sammen med et profesjonelt kunstnerisk apparat, som f.eks. ved Den Norske Opera og Ballett (DNO&B) eller andre scener. DNO&B har allerede etablert en ordning med huskoreografer og en koreografisatsing for kvinner.

Vi ser muligheter for at disse ordningene kan styrkes og utvides og i enda større grad, og ved flere institusjoner. I fremtiden bør slike ordninger utformes også med tanke på å styrke mulighetene for kunstnerne i det frie feltet. Dette kan f.eks. skje på følgende måter:

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

1. Huskoreografer ved DNO&B og Dansens Hus fra det frie feltet i midlertidige, lønnede stillinger
2. Nye produsentstillinger ved de faste institusjonene som gjennomfører produsentarbeidet i co-produksjoner mellom institusjonen og det frie feltet. De skal aktivt se etter muligheter for samproduksjoner, fellesprosjekter og andre utvekslingsmuligheter på tvers av institusjonen og de frie aktørene.
3. Muligheter for kunstnerne i det frie feltet for å disponere institusjonenes fasiliteter som f.eks. lagringskapasitet og utstyr
4. Riksteateret gjenopptar turnering av danseforestillinger og formidler forestillinger skapt i det prosjektbaserte feltet.

Til punkt 3 om å disponere institusjonenes fasiliteter vil vi informere om at vi har vært i dialog med noen av dem om denne muligheten. Tilbakemeldingen er at det er et ulikt utstyrs- og produksjonsapparat som skal til for å fasilitere for produksjoner i et fast hus og i det frie, mer dynamiske feltet. For eksempel er stedsspesifikke forestillinger vanskelige å gjennomføre med utstyr tilpasset en fast scene. Vi velger likevel å ta med dette punktet som forslag fordi dette er et ønske vi stadig får meldt inn fra våre kunstnere. Det er et sterkt ønske i feltet om å få et større innpass ved institusjonene og mulighet til å ha både dialog og utvikle sine kunstnerskap innenfor disse rommene.

Ansettelsesmuligheter for dansekunstnere ved faste institusjoner

I tillegg til dette ser vi også potensialer for styrke ansettelses- og arbeidsmulighetene for norske koreografer og utøvende dansere også ved de eksisterende scenekunstinstitusjoner, ikke bare som midlertidige huskoreografer eller ansatt på stykkekontrakter.

Vi ser muligheter for å ansette koreografer i åremålsstillinger ved nasjonale og regionale scener. Dette er en måte å gi publikum i hele Norge tilgang til et mer mangfoldig program og flere kunstneriske uttrykk og innebærer en likestilling av kunstuttrykkene dans og teater. I påvente av at det utvikles flere tilpassede produksjons- og visningsmuligheter for dansekunsten spesielt, er dette et tiltak som er lett å iverksette ved eksisterende teatre.

F.eks. kan det vurderes å opprette slike stillinger ved teatre som holder til å samme by og region som regionale kompetansesentre for dans. I disse byene kan aktiviteten ved RKDene tilknyttes den dansekunstneriske virksomheten ved teatret. Koreografen som ansettes kan samarbeide med det lokale kompetansesentret om visning av forestillinger som utvikles av kunstnere som er engasjert av RKDene på ulike måter. På tvers av de regionale kompetansesentret og de nevnte regionteatrene bør det utvikles felles kompetanseutvekslingsarenaer og skapes samarbeider om kunstnerisk produksjon og visning.

Ansvar for ivaretagelse av den norske dansekunstarven

I Norge er det ingen scenekunstinstitusjoner som har et uttalt ansvar for gjenopptakelser og jevnlig formidling av tidligere skapte, norske, koreografiske verker. Dette er et tildels glemt samfunnsoppdrag, og det er et behov for at også dansekunsten frem mot 2040 får muligheten til å vise frem og ivareta sin historie gjennom oppsetninger. I dag skjer dette først og fremst i form av arkivet og formidlingsvirksomheten som Danseinformasjonen i Oslo står for. For å opprettholde både tradisjoner og ivareta et historisk mangfold i samfunnet er det nødvendig å formidle eldre dansekunst. Dette på samme måte som Ibsen og Fosse fortsatt spilles jevnlig på de nasjonale teaterscenene. Deler av et slikt samfunnsoppdrag bør legges til de etablerte kompaniene som innlemmes under ordningen tilknyttet post 75. Det bør stilles krav til at disse kompaniene fortsetter å formidle sine tidligere utviklede og mest

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

etterspurte verker. Deler av oppdraget bør også forvaltes av regionale kompetansesentre med utvidede funksjoner, i tillegg til at det bør vurderes om Dansens Hus og DNO&B skulle hatt et mer forankret mandat på dette området.

Prioritering 6 - Profilerings av norsk dansekunst i utlandet

Norge trenger en helhetlig strategi for kulturpolitikken, hvor både nasjonale landsspesifikke og internasjonale aspekter er utredet og ivaretatt. For det ikke-institusjonaliserte, prosjektbaserte danse- og scenekunstheltet er forutsigbarhet, trygge rammer og bedre økonomisk handlingsrom en forutsetning for en videre og styrket deltakelse i internasjonale samarbeider.

Eksisterende ordninger

Norge har allerede noen velfungerende ordninger og systemer som bidrar til økt internasjonal aktivitet for norske danse- og scenekunstnere. Dette er tilrettelagt for i form av finansieringsmuligheter fra Norsk Kulturfond, Fond for Lyd og Bilde, Fond for Utøvende Kunstnere (omtalt tidligere) og STIKK-midlene.

UD og Stikk-midlene (Kap. 115 Næringsfremme, kultur og informasjon, post 70 Kultur- og informasjonsformål)

Regjeringens innsats for internasjonalt kulturfremme skal gi norsk kulturliv større internasjonale muligheter og bredere internasjonal kontakflate. Norwegian Arts Abroad (NAA) legger til rette for profilering av Norge i utlandet gjennom å forvalte tilskuddsordninger av kunstfaglig, nærings- og eksportrettet art. De syv medlemsorganisasjonene i NAA representerer ulike kunstnergrupper og jobber som brobyggere mellom politisk ledelse, forskningsmiljøer og kulturnæringer, og offentligheten. Nettverket er en del av Kulturdepartementets virkemiddelapparat og fungerer som rådgiver for Utenriksdepartementet. Danse- og Teatersentrum (DTS) representerer scenekunstheltet i NAA. DTS har på sin side scenekunstkompanier, -kollektiver og andre produksjonsenheter som medlemmer, og forvalter Utenriksdepartementets kulturmidler under Kap.115, post 70 Kultur- og informasjonsmål i Utenriksdepartementets budsjett. DTS har følgende støtteordninger: Reisetilskudd gjestespill og bransjetilskudd i form av Markedsføringstiltak og Reisetøtte produsenter og managere.

Det internasjonale nettverksarbeidet i Danse- og Teatersentrum bidrar til at mange norske danse- og scenekunstnere blir gitt muligheten til å delta på nettverksreiser til blant annet USA. Disse tiltakene er gode, og bør utvikles ytterligere. Et viktig aspekt må være å se på hvordan disse nettverksreisene kan fullfinansieres, slik at kunstnere ikke må dekke store reisekostnader fra egen lomme, for ikke å snakke om lønn til seg selv under reisen. Gode forvaltningsrutiner som sikrer armlengdes avstand mellom medlemsorganisasjoner og forvaltere av midler til kunstproduksjon og turnering er essensielt, og må hegnes om på bedre måter enn hva som gjøres i dag. Danse- og scenekunstheltet er lite, og det er derfor viktig å se på strukturer som skaper avstand mellom håndteringen av kunstnerisk utvelgelse og den direkte promoteringen av egne medlemskompanier. Ut over dette er arbeidet som DTS gjør som legger til rette for at et bredt mangfold av kunstnere kan øke sin nasjonale og internasjonale aktivitet svært viktig.

Kulturmeldingen Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida fremhever at «Samarbeid på tvers av landegrensar medverkar til å gjere kulturlivet meir aktivt og levande, styrkjer kvalitet og kompetanse i

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

kulturlivet og gir tilgang til større og flere marknader. Dette opnar òg for auka verdiskaping i norsk kulturell og kreativ næring.»

Norsk scenekunst har et stort internasjonalt marked, som må ivaretas, prioriteres og videreutvikles. I etterkant av Covid-19 og en lang periode med reiserestriksjoner trenger den frie, prosjektbaserte scenekunsten stimulering til å opprettholde nettverk, i tillegg til å gjenoppta og intensivere utenriksrettede aktiviteter. En styrking av midlene under kap 115, post 70 vi bidra til at scenekunstens internasjonale virksomhet får et løft og raskt kan komme i gang igjen.

Det finnes andre tilskuddsordninger der hovedformålet er internasjonalt samarbeid, markedsføring og tilgjengeliggjøring av norsk kunst og kultur i utlandet, men ordningene har relativt små økonomiske rammer. Midlene under kap. 115, post 70 bidrar til at den internasjonale aktiviteten kan skje i et omfang som skaper reelle ringvirkninger og varige forbindelser. Den norske modellen som omfatter samarbeidet mellom NAA-organisasjonene, norske utenriksstasjoner og UD sentralt, er formålstjendende og anerkjent. Modellen sikrer langsiktighet og maktspredning. Uten denne modellen og midlene over utenriksbudsjettet ville det vært vanskeligere for enkeltkunstnere å nå et internasjonalt marked. En felles struktur letter byrden med administrativt arbeid for kunstnerne. Nettverk er dessuten noe man bygger over tid og det krever strategisk langsiktighet.

Kvaliteten på norsk danse- og scenekunst er svært god, og norske danseforestillinger etterspørres internasjonalt. Tall fra Norsk Kulturråds rapporter over aktivitet fra 2018, viser at totalt 38% av de norske danseforestillingene som ble formidlet gjennom året ble vist i utlandet. Denne etterspørselen etter norsk dansekunst må tas på alvor, og staten må bidra til å sikre at norsk kunst og kultur kan vises på internasjonale arenaer. Dette gjøres gjennom en bred politisk forankret strategi og økonomisk satsning, på tvers av departementene. Vi venter derfor spent på den varslede felles strategien mellom KUD og UD for internasjonal kunst- og kultursatsning. Strategien blir viktig både for kunstnerne som får midler til å fremme sine aktiviteter utenlands, men også den videre synliggjøringen og tilgjengeliggjøringen av norsk kunst og kultur verden over.

Styrking av internasjonale tiltak i statsbudsjettet for 2023

Til statsbudsjettet for 2023 ser vi det som avgjørende å styrke Utenriksdepartementets satsning på visning av norsk scenekunst i utlandet. Det må bevilges ytterligere 100 mill. kr til utenriksbudsjettet Kap. 115 Næringsfremme, kultur og informasjon, post 70 Kultur og informasjon for 2023, som i sin tur fordeles på organisasjonene under paraplyen Norwegian Artists Abroad, herunder Danse- og Teatersentrum.

Andre internasjonale nettverk i scenekunstheltet

Utover denne aktiviteten inngår flere av de programmerende scenene innenfor danse- og scenekunst¹⁷ i internasjonale nettverk. Ved å være co-produsert kunstner ved en av disse scenene åpnes automatisk flere dører internasjonalt. Dette er et gode, og de programmerende scenene burde i enda større grad bistå de kunstnerne og kompaniene de huser med en økt kontaktflate internasjonalt. Samtidig kan dette systemet oppleves som en brems for andre som ikke får tilgang til denne type nettverk. Å bygge opp strukturer som ivaretar og støtter opp om kunstnerne, må samtidig søke å ikke lukke mulighetsrommet for andre.

¹⁷ Scenene det er snakk om er Black Box Teater, BIT Teatergarasjen og Rosendal Teater.

Nye tiltak og samarbeider

For å oppnå økt internasjonal aktivitet innen den prosjektbaserte danse- og scenekunsten er det flere nye tiltak som bør vurderes. Kulturattacheer i et nytt og oppdatert format kan være en mulighet. Ekspertter på norsk danse- og scenekunst ved enkelte av utenriksstasjonene, som kan fremsnakke norske kunstnere og aktuelle danse- og scenekunstforestillinger, anser vi som et godt valg. Hvordan dette kan innrettes bør utforskes i dialog med personer med erfaring fra tilsvarende arbeid, ambassader og aktuelle stasjoner ute, i tillegg til feltet selv her hjemme. Flere norske kunstnere samarbeider med agenter eller agenturer i utlandet allerede og i tillegg bør det etableres et norsk agentur relevante steder internasjonalt. På denne måten vil man oppnå økt internasjonal aktivitet, i form av norske forestillinger som kan turnere internasjonalt. Vel så viktig er at norske kunstnere kan inngå i samarbeid med internasjonale aktører, samt få mulighet til å presentere sin kunst i alternative kanaler. Det bør være av interesse å se på hvordan kunst og kultur i større grad kan bli en integrert del av Norges aktiviteter og arrangementer i utlandet.

Danseinformasjonen, som er dansekunstens nasjonale kompetansesenter og arkiv, kunne også hatt en rolle i utenriksarbeidet med å informere om norsk dansehistorie og slik bli en del av det internasjonale plattformarbeidet. De bør bidra til at den internasjonale profileringen bli mer spisset og tydelig, samt at det gjøres tilgjengelig for deltakelse fra flere kunstnere og kompanier.

Internasjonal satsing og profilering handler også om å tilgjengeliggjøre det mangfoldet som finnes innen norsk dansekunst for det internasjonale markedet i utlandet. Dette krever et større arbeid internasjonalt for å gjøre bredden i norsk kunst og kultur mer kjent og skape strukturer slik at flere får komme i kontakt med det som finnes. Omverdenen behøver mer og bedre info om det som finnes, samt flere møtepunkter.

Tiltak - Styrking av internasjonale tiltak i statsbudsjettet for 203

- 100 mill. kr til utenriksbudsjettet Kap. 115 Næringsfremme, kultur og informasjon, post 70 Kultur og informasjon for 2023

Styrking av dansekunstneres økonomi og arbeidstilværelse

Dansekunstneres arbeidssituasjon og arbeidsvilkår i 2021

Dansekunstnere drifter egne kunstneriske næringer, forvalter eget kunstnerskap, går inn og ut av tilknytnings- og inntektsforhold av variert omfang og karakter. Dette komplekse vekselvirket ekskluderer i stor grad de mer tradisjonelle rammevilkårene i arbeidslivet, der du har en arbeidsgiver som tilrettelegger for at arbeid skal gjennomføres av arbeidstakere under ordnede forhold, og hvor sosiale rettigheter og forutsigbarhet i arbeidsmengde og lønn ivaretas. Fraværet av trygge og forutsigbare arbeidsvilkår er spesielt åpenbare i dagens virkelighet. Covid-19 pandemien har for alvor vist hvor sårbart det frie scenekunstheltet er og hvordan mangelen på institusjoner, rammeverk, trygge arbeidsplasser, ryddige arbeidsforhold og god kontraktskikk preger det prosjektbaserte scenekunstheltet. De fleste dansekunstnere er ikke i det frie feltet fordi de selv velger det, men i mangel på alternativer. Som omtalt er det i hovedsak støtteordningene som forvaltes av Norsk Kulturråd som gir mulighet til å

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

delta i og skape den type kunst og produksjoner som utgjør våre kunstneres profesjon. Kun 8,6% av Norske Dansekunstneres om lag 900 medlemmer er faste ansatte.

Dansekunstnere i Norge er ofte utøvere/dansere, skapende/koreografer og pedagoger på en og samme tid, i et sammenflettet virke og i gjensidige avhengighetsforhold. Dette av økonomisk nødvendighet fordi det i dansekunstheltet sjelden er kontinuitet i arbeidsforhold over lengre tid. Arbeidsforholdene er alltid korte eller midlertidige. Unntaket er hvis du som danser er en av de 12 utvalgte med fast ansettelse i Carte Blanche, de 70 ansatte i Nasjonalballetten og Nasjonalballetten UNG, eller du er pedagog i videregående skole eller kulturskolen. For en koreograf finnes det ingen faste langsiktige arbeidsforhold, som f.eks. faste ansettelsesmuligheter på f.eks. åremål.

Denne midlertidigheten er årsaken til at flere dansekunstnere veksler mellom å undervise, danse og koreografer og gjør at færre holder seg til kun én type yrkesutøvelse gjennom sitt yrkesaktive livsløp i dansekunsten. Det blir en slags tvungen profesjonsutøvelse som en følge av eget kreativt ytringsbehov, egne evner, valgt yrkesvei og økonomiske behov. Alle delene av profesjonen støtter på sett og vis hverandre, ettersom en får flere bein å stå på og skaper kontinuitet i eget kunstnerskap.

Dette vekselvirket krever utstrakt administrasjon, noe som i 75% av tilfellene gjøres av kunstnerne selv. Majoriteten av Norske Dansekunstneres medlemmer er selvstendig næringsdrivende. De veksler ikke bare mellom profesjoner. Midlertidighet i prosjekter gjør at kunstnerne veksler mellom å være ansatt og få lønn eller å være oppdragstagere og få honorar. Dansekunstnerne møter denne sammensatte arbeidshverdagen på en kreativ og driftig måte, men slik dette er rigget i dag oppleves det lite bærekraftig, samtidig som det skaper en utrygg tilværelse for kunstnerne. For å imøtekomme veksten, ekspansjonen og det potensialet som ligger i dansekunsten, må de strukturelle forholdene som infrastruktur av produksjonslokaler, arbeidsrom, visningsarenaer og struktur for produsenttjenester utvikles, samtidig som eksisterende ordninger må berammes slik at det gir rom for å avlønne og honorere i tråd med relle behov. I tillegg må feltets egen praksis hva gjelder kontrakter og arbeidsforhold gjennomgås. Vi ser frem til det annonserte utvalget som nedsettes av ASD og KUDs arbeid på dette området.

Norske Dansekunstnere og Danseinformasjonsundersøkelse Dansekunstneres økonomi og arbeidsvilkår under koronapandemien i 2020 viser at dansekunstnere i gjennomsnitt hadde en totalinntekt på 307 200 kr i 2020. Dette er langt under landsgjennomsnittet som i følge SSB samme år utgjorde 569 900 kr. Den siste offentlig tilgjengelige fremstillingen av ulike kunstnergruppers inntekter fra kunstnerisk virksomhet er fra 2015¹⁸. Denne viser at dansekunstnere i gjennomsnitt tjente 108 000 kr på ren kunstnerisk aktivitet i året. Dette i motsetning til skuespillere og dukkespillere, som rapporterte en kunstnerisk gjennomsnittsinntekt på 289 000 kr.

Disse tallene viser klart og tydelig de etablerte institusjonsteatrenes betydning for inntekten til kunstnerne de ansetter og engasjerer. Dette har sammenheng med forskjellen i institusjonaliseringen av disse to scenekunstheltene. En sammenstilling av statlige tilskudd til institusjoner for hhv. teater og dans viser en enorm differanse i tilgang til et profesjonelt apparat og kunstneriske stillinger. Sammenligninger

¹⁸ Kunstens autonomi og kunstens økonomi 2015 s. 45. En ny inntektsundersøkelse er under utarbeidelse av Telemarksforskning, men delrapporten "Kunstnerne og koronapandemien" fra desember 2021 oppgir ikke dansekunstnere som egen kohort under omtalen av kunstneriske og ikke-kunstneriske inntekter.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

av statlige tilskudd til hhv. teater- og danseinstitusjoner viser at teater er tilgodesett med en samlet finansiering på 1050 mill. kr i 2022, mens dansen i motsetning kun mottar 441 mill. kr¹⁹. Denne manglende finansieringen av et solid apparat rundt dansen gjør at dansekunstnerne blir skadelidende og står overlatt til seg selv. Denne tallmessige differansen taler for seg selv. Den pågående oppbyggingen av de regionale kompetansentrene for dans og etablering av et kraftsenter for dans i Oslo vil på sikt bidra til å utligne disse skjevhetene. Ambisjonsnivået på vegne av dansen må imidlertid heves betraktelig på politisk nivå.

For å komme behovene dansekunsten har i dag i møte må man også se på og ivareta de få, men forutsigbare rammebetingelsene hvor det foreligger godt balanserte avtaler mellom arbeidstager og arbeidsgiverorganisasjonene på dansefeltet. Samtidig må vilkårene for å drive næringsvirksomhet i kunst- og kultursektoren tilrettelegges mye bedre.

Tiltak for å styrke selvstendig næringsdrivende dansekunstneres arbeidsmuligheter og -forhold

Styrking av skuespiller og danseralliansen

Et av de aller viktigste tiltakene for å styrke og sikre økonomien for dansekunstnere i fremtiden er å videreutvikle og skalere opp virksomheten til Skuespiller- og danseralliansen (SKUDA). Alliansen ansetter i dag 53 dansere og 53 skuespillere. Deres eget mål for oppskalering av virksomheten har vært å kunne ansette 150 dansere og skuespillere (hhv. 75 dansere og 75 skuespillere) et tall som godt reflekterer scenekunstheltets udekkede behov. Dette målet ble først satt for 2022, men ble så utsatt som mål for 2025 som en følge av mangel på økte bevilgninger. SKUDA søker om en økning på 5 millioner kroner for 2023, slik at total søknadssum er 32,630 millioner kroner for å kunne ansette flere kunstnere, samt iverksette tiltak rettet mot styrking av mangfold, samt databaseverktøy.

Styrking av PRODA

PRODA profesjonell dansetrening sikter mot å tilby et landsdekkende og mangfoldig fagtilbud som gir god tilgang til dansekunst lokalt og regionalt. PRODA ivaretar i dag behovene for kurs, kompetanseheving og -vedlikehold i et felt i kontinuerlig endring og utvikling. PRODA opplever en pågang til sine tilbud og søker å møte etterspørselen etter sine tjenester, som f.eks. dansetrening ved de regionale kompetansesentrene for dans. Muligheten for å etterkomme behovet stoppes av manglende bevilgninger. PRODA's statstilskudd er ikke økt siden 2009. Det er derfor et gap mellom PRODA's kurstilbud og det som etterspørres av kompetansehevede tiltak i et stadig større og mer mangfoldig nasjonalt dansefelt.

For å sikre et landsdekkende og tilstrekkelig fagprogram vil PRODA styrke den regionale potten med 400 000 kr og fagtilbudet i Oslo med 200 000 kr fra 2023. Forvaltning av dagens fagtilbud og fremtidige planer, samt en uavklart situasjon om hvor tiltaket skal være lokalisert fra 2025, krever en styrking av administrasjonen med ett årsverk i tilsvarende 600 000 kr i personalkostnader. Administrasjonen er sentralt organ for all aktivitet i Oslo og regionene, og har hatt kun en stilling siden PRODA ble opprettet i

¹⁹ Tallene bygger på en sammenstilling av tildelinger for hhv. dans og teater fra statsbudsjettet for 2022.

1988. Administrasjonen sikrer dialog og nærhet med feltet slik at PRODA kan skape et aktuelt kursprogram for dansekunstnere i alle aldre, yrker og feltet.

Norske Dansekunstnere ber om at PRODA prioriteres styrket i statsbudsjettet for 2023 og at merbehovet på totalt 1,2 mill. kr bevilges i sin helhet.

Vederlagsordning for koreografer

Norske Dansekunstnere ser for tiden på muligheter for å opprette en vederlagsordning for koreografer. Det finnes i dag ingen tilsvarende ordning for vederlag for dans som det f.eks. gjør for billedkunst og musikk gjennom BONO og TONO. Opprettelsen av en vederlagsordning for koreografi og dansekunst som skapes ville styrket de skapende dansekunstnernes økonomi og mulighet til å stå i sitt kunstneriske virke. Offentlige systemer og ordninger som den kulturelle skolesekken betaler heller ikke vederlag for danseforestillinger som sendes på turné på norske skoler. Kun dersom kunstneren som har skapt verket medvirker i forestillingen får hen et honorar. Det er på høy tid å styrke anseelsen til dansekunsten gjennom å sikre solide systemer som verdsetter det skapende arbeidet.

- Vi ber om 1,5 mill. kr i 2023 til å opprette en slik ordning.

Arbeidsrettede tiltak og velferdsordninger

Dagpenger og sykepenger/omsorgspenger ved kombinasjonsinntekter

Det må etableres permanente ordninger som gir selvstendig næringsdrivende rett på dagpenger basert på samlet inntekt fra ulike lønnsoppdrag, mindre brøkestillinger og kortvarige ansettelser dersom dette samlet overstiger 0,75G. Det er avgjørende at inntektsgrunnlaget for ytelsen fanger opp alle lønnsinntekter som kunstneren har hatt over en noe lengre periode. Kanskje bør man ser på snitt over flere inntektsår, slik man gjør ved enkelte andre ytelser. En slik ordning vil også være gunstig for yngre arbeidstakere og andre yrker med mange korte og sammensatte arbeidsforhold. Vi anbefaler at det beregnes sykepenger/omsorgspenger basert på samlet inntekt fra ulike lønnsoppdrag (frilans), brøkestillinger samt næringsinntekt. Det er avgjørende at inntektsgrunnlaget for ytelsen fanger opp alle inntekter som kunstneren har hatt over en noe lengre periode.

Trygderetter, sykepenger og pensjon

Norske Dansekunstnere inngår i Kunstnernettverket, som er en sammenslutning av 19 kunstnerorganisasjoner innenfor ulike kunstneriske felt. De omforente tiltakene vi sammen stiller oss bak er:

- Lik opptjening av trygderettigheter og pensjon, uavhengig av om man er arbeidstaker, frilanser eller selvstendig næringsdrivende
- Rett til 100 % dekning av sykepenger fra 17. dag for næringsdrivende
- Et pensjonssystem der også kunstnere og frilansere kan samle opp pensjon, med:
 - Pensjon fra første dag og første krone
 - Egen pensjonskonto som ikke følger arbeidsgiver
- Pensjon på oppdrag, stipender mv.
 - Betaling og rettigheter som lønnstakere, når arbeidssituasjonen tilsier det
 - Subsidiert tilleggforsikring i folketrygden for frilansere og næringsdrivende
- Minstefradrag på næringsinntekt (ENK) som ikke kommer til fratrukk i pensjonsgivende inntekt

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Vi viser for øvrig til Kunstnernettverkets innspill til kunstermeldingen, for nærmere omtale av tiltak for å bedre kunstneres trygderettigheter og pensjon.

Tariffavtaler for selvstendig næringsdrivende.

De offentlig finansierte institusjonsteatrene forplikter i dag å benytte tariff når de lønner ansatte. Kunstproduksjoner finansiert av offentlige tilskuddsordninger må også inkludere en slik forpliktelse. Norsk Kulturråd må anerkjenne danse- og scenekunstheltets minstesatser for lønn og honorarer i søknadsbudsjettene. I dag får kunstnere som søker til Norsk Kulturråds ordninger beskjed om å kutte i lønnskostnadene i budsjettene for å øke sine muligheter for tilsagn, selv i tilfeller der det opereres med halv lønn av tariffsats i offentlige teatre. Norsk Kulturråd må i fremtiden ta et aktivt ansvar og bidra til å sikre en styrking av enkeltkunstneres økonomi og inntektssituasjon, i form av å endre innretningen av rapporteringen for egne tilskuddsordninger. Det må stilles krav til minimumslønn for alle som er involvert i prosjekter som mottar midler fra Kulturrådet og andre offentlige tilskuddsordninger.

Dagens praksis bidrar til at det produseres mye kunst for lite penger. Denne situasjonen er ikke bærekraftig på lang sikt. Så lenge dette fortsetter vil ikke de reelle kostnadene til kunstproduksjon fremkomme, og kunstnerne selv er de skadelidende. Først når kunstneres inntekter er sikret på en anstendig måte i prosjektene som mottar støtte fra offentlige ordninger, vil myndighetene ha et reelt utgangspunkt for å vurdere hvilke bevilgninger som faktisk er nødvendige for å opprettholde et bestemt volum av ny kunstproduksjon i Norge. Dette må også på plass for at det kulturpolitiske målet om å utvikle kunst av ypperste kvalitet skal være realiserbart. Kunstnere som ikke tjener nok til å kunne leve av yrket sitt vil måtte sikre inntekter fra annet arbeid. Dette gjør at de ikke får praktisert sitt virke i en slik grad at de evner å opprettholde og heve den kunstneriske kvaliteten i sitt arbeid.

Offentlige tilskuddsytere, som Norsk Kulturråd, må å sørge for at tilskuddsmottakere pålegges en revisjonsplikt som omfatter gjennomgang av kontrakter og honorarer for de som er tilknyttet prosjektet. Revisjonen må påse at kontrakter, honorarer og lønnsatser er i tråd med minstetariffer eller anbefalt bransjestandard.

Arbeidstakerbegrepet må gjennomgå

Det er annonsert et utvalg av sittende kulturminister og arbeidsminister i samarbeid, som skal gå gjennom kulturfeltets praksis for tilknytning og arbeidsforhold. Dette utvalget må sammensettes av representanter med god innsikt i kunst- og kulturbransjen for å kunne gjennomgå og vurdere lovligheten i de ansettelses- og tilknytningsforhold som bransjen i dag opererer med. Koronapandemien har synliggjort og forsterket en ukultur og praksis i den private scenekunstbransjen som har vært sedvane i mange år, der arrangører velter store deler av den økonomiske risikoen over på enkeltkunstnere og utøvere i form av svært dårlige kontrakter og honorarer. Det er i dag svært mange kunstnere som må ta oppdrag som selvstendig næringsdrivende, der oppdragets art og arbeidets innhold tilsier at de skulle vært ansatt. For å komme denne ukulturen til livs ser vi det som nødvendig at myndighetenes tar del i å stagge denne ukulturen og tydeliggjøre arbeidslivets standarder også for scenekunstheltet. Interesseorganisasjonene som representerer kunstnerne har dessverre ikke ressurser og kapasitet til å komme denne ukulturen til livs alene.

Arbeidsgruppen bør også komme med forslag til reguleringer og krav som kan motvirke den praksisen i feltet vi i dag ser som problematisk og som hindrer våre kunstnere en anstendig arbeidshverdag som

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

selvstendig næringsdrivende. Samme arbeidsgruppe bør være bidragsytende i vurderingen med å rigge systemer og regelverk som ivaretar selvstendig næringsdrivende på en bedre måte enn i dag.

Tiltak mot hets og trakassering

Kunstnere i Norge opplever i dag økende grad av hets og trakassering og dansekunstnere er spesielt utsatte. Dette viser rapporten Kunstnere vurderer ytringsfriheten - 2020 som er utarbeidet av Fritt Ord. Dette er et problem som bør tas tak i umiddelbart, slik at en ukultur der kunstnere hetses, sjikaneres og trakasseres ikke får lov til å feste og forplante seg i samfunnet. Hvordan vi sammen motarbeider denne økende utsattheten trenger også politisk forankring og et spisset fokus fra flere hold. Den utsattheten dansekunstnere i økende grad melder om, oppleves å henge tett sammen med arbeidsvilkår og arbeidsmuligheter. Den enkelte kunstner opplever å stå uten et forsvar dette mye grunnet mangler på infrastruktur som verner og bistår når slike hendelser inntreffer.

Norsk kulturråd er ilagt et ansvar for å motvirke dette, men vi mener deres oppdrag og mandat kunne vært utvidet hva gjelder å stå opp for kunstneren og kunstens verdi i samfunnet når trakassering skjer. Det burde ligge i Rådets ryggmargsrefleks å fremsnakke kunstneren og kunsten. KUD må i sine innstillinger av kandidater til Rådet se hen til disse hensynene og velge personer med omhu, slik at forvaltningen av Norsk kulturfond skjer i henhold til gjeldende lover og bestemmelser som regulerer slike forhold. Det vil i fremtiden også bli ekstra viktig at det etableres ordninger på tvers av myndigheter, bevilgende fond, de etablerte scenekunstinstitusjonene og kunstnerorganisasjonene som kan komme raskt på banen når kunstnere opplever trusler og hets, og igangsette tiltak umiddelbart. Kunnskap, koordinering og et organ som kan bistå med å behandle denne type saker bør utvikles. Det offentlige ordskiftet, kulturjournalistikken og kunstkritikken bør også i denne sammenheng anerkjenne sitt ansvar for å løfte dansekunsten spesielt frem på en kunnskapsrik og grundig måte.

Tiltak for å styrke dansepedagogers arbeidsmuligheter og -forhold

Dansepedagoger jobber hovedsakelig i kulturskolen, videregående skole og ved private danseskoler. Deres arbeidshverdag er svært ulik og preges av forskjellige tilknytnings- og arbeidsforhold. Som en følge av dette har mange dansepedagoger en utfordrende arbeidsvirkelighet å stå i.

Dansepedagoger har generelt en kortere undervisningssesong enn andre lærere. Dette har sammenheng med at arbeidstiden som er normert til undervisning og utvikling av undervisningsopplegget raskt fylles opp som en følge av de utstrakte oppgavene en dansepedagog har. I tillegg til å sørge for egentrening, utvikle klasseundervisning, oppfølging av elever og administrativt arbeid skal dansepedagogene også skape koreografisk materiale til forestillinger og følge opp de enkelte elevene. Der pedagoger som underviser i musikk kan sammenstille et repertoar av eksisterende verker forventes det ofte at dansepedagogen utvikler en spesialtilpasset koreografi for sine elever. Dette gjør at den normerte arbeidstiden brukes opp veldig fort. Som en kompensasjon for denne periodiske tyngre arbeidsbyrden har dansepedagogene en kortere undervisningssesong. Det bør ses på muligheter for kulturskolene og de videregående skolene til å finne andre muligheter for kompensasjon for dette.

Dansepedagoger i kulturskolene

En kartlegging gjort av Norske Dansekunstnere i 2020 viste at av i alt 266 kulturskoler i Norge tilbyr 184 undervisning i dans. Det var ansatt 231 dansepedagoger ved disse 184 kulturskolene. Dansepedagoger

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

som er tilknyttet Kulturskolene har få muligheter for hele stillinger, noe som gjør arbeidshverdagen deres oppsplittet og sammensatt. Tiltakene som ble skissert i Barne- og ungdomskulturmeldingen, der man så på muligheter for å gi utdanning i pedagogikk slik at kunstnere kan få hele stillinger på tvers av kulturskolen og den vanlige skolen, er et tiltak vi ser vil kunne komme dansepedagogene til gode. Rammeverket for og tariffavtalene i kulturskolen er imidlertid ikke godt nok rigget for dansepedagogene. Dette handler bla. om at den kompetansen som ønskes inn i disse stillingene ikke lar seg vurdere eller kvalitetssikre gjennom de gjeldende standardene for kompetansekrav. Dette handler om at det for mange dansestiler ikke finnes et formelt utdanningstilbud i Norge. Dette gjelder særskilt innenfor populære sjangre som f.eks streetdance, der mange pedagoger har tilegnet seg et profesjonelt virke enten gjennom praktisk utøvelse over mange år, eller fra utdanningsinstitusjoner som ikke er NOKUT-godkjent.

Dansepedagoger ved private danseskoler

For dansepedagoger tilknyttet eller ansatt ved private danseskoler er utgjør også små stillinger og sviktende arbeidsbetingelser de største utfordringene. Mange blir leid inn som selvstendig næringsdrivende der arbeidets art tilsier at de skulle vært tilbudt fast ansettelse. For deres honorarer og lønninger finnes i dag kun en veiledende avtale og satser for tilknytningen av pedagoger ved private danseskoler. Skolene er imidlertid ikke underlagt en forpliktelse om å følge disse. Disse skolene opererer ofte utelukkende kommersielt. Usikkerhet i inntekter, behovet for en gitt elevmasse for å kunne forsvare leieutgifter og andre kostnader gjør at skolene i flere tilfeller lempet deler av risikoen i kostnadsbildet over på pedagogene og tilbyr dårligere arbeidsavtaler enn arbeidets art skulle tilsa. En avtale om å legge noe av kulturskoletilbudet til disse skolene eller se på andre muligheter for det offentlige til å dekke f.eks. leieutgifter eller andre faste kostnader kunne bidratt til å sikre vilkårene for de tilknyttede pedagogene.

Dansepedagoger i videregående skole

For pedagoger ansatt i videregående skole er vilkårene noe bedre. Blant våre medlemmer er det her en større andel som er fast ansatte. Likevel er det slik at mange ikke får faste ansettelser fordi de ikke har riktig formell utdanning. F.eks. street dance finnes det ikke en formell utdanning for i Norge. Uten en formell kunstneriske utdanning kan man ikke søke om opptak på PPU og slik få en ansettelse ved de videregående skolene. Likevel ønsker de videregående skolene å tilknytte seg kompetanse innen slike sjangre. Kunstneren blir da den skadelidende, fordi hen ikke får betalt i henhold til den kompetansen hen innehar. Det må ses på muligheter for å finne smidige løsninger for at kunstnerne skal få bedre arbeidsbetingelser også i det offentlige skoleverket.

Muligheter for ansettelse av dansepedagoger i kommunene til folkehelsens fremme

Danse- og bevegelsesundervisning har svært positive folkehelsegevinster. I fremtiden vil det kunne avstedkomme stor samfunnseffekt av å ansette dansepedagoger i kommunale stillinger, som kan bidra i bevegelsesundervisning og motorisk styrking for eksempel for eldre. Dans er en kompetanse som har ringvirkninger langt forbi dansen og det er på tide at samfunnet anerkjenner verdien av dette og tar uttrykket i bruk også på nye arenaer. Kommunalt ansatte dansepedagoger kan f.eks. tilknyttes regionale kompetansesentre der dette finnes, og fungerer som bindeledd mellom befolkningen og den profesjonelle dansen. Her er det mulig å utvikle tilbud rettet mot skoler, eldreomsorg og andre grupper som kan ha nytte av undervisning i bevegelse og dans.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Digitalisering

Danse- og scenekunst er en levende kunstform, og den kunstneriske opplevelsen avhenger av at publikum og utøver kan inngå i en felles dialog i et fysisk rom. Digitalisering av enkelte dansekunstverk har vært forsøkt under pandemien, og dette har gitt de aktørene i feltet som har hatt kapasitet til å utforske en ny kompetanse. For dansekunstens del kan vi likevel konkludere med at streaming ikke er svaret for fremtiden. Det må likevel utvikles gode ordninger for opphavsrett og vederlag for de som skaper verk som overføres digitalt. Slike ordninger finnes ikke i dag.

Å utvikle kompetanse om digitale muligheter, samt tariffavtaler, som kan være med for å kunne tilby gode digitale scenekunstopplevelser er likevel noe vi som organisasjon og dansekunstheltet generelt ønsker å se nærmere på i tiden fremover. Å tviholde på det som har vært vil være feil. Å se etter nye muligheter handler om å være kreativ, men dette må skje samtidig som vi verner om rettigheter som nettopp rimelig vederlag for de skapende og utøvende kunstnerne.

Et digitalt uttrykk gir en vesensforskjellig opplevelse sammenlignet med det å være til stede under en forestilling, og krever derfor også en annen teknisk kompetanse i formidlingen til et digitalt publikum. Digitale forestillinger må også planlegges og utvikles etter en annen modell enn forestillinger som skal vises på en scene, for å skape nærhet til det digitale publikummet. Dersom myndighetene ønsker at digital satsing skal være en prioritering fremover må både kunstnerne som skaper verkene og scenene som formidler dem få ressurser og midler til å lage egne prosjekter for dette.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Fremtidsbilde 2040 En visjon for dansekunstens maskineri og virkemiddelapparat

Det er mange måter å koordinere og utvikle den infrastrukturen og det virkemiddelapparatet som i fremtiden skal betjene dansekunsten i Norge. Vi søker med dette innspillet å synliggjøre hva som finnes i dag og hva som skal til for å utvikle et fullverdig støtteapparat som kan bringe frem dansens fulle potensial. Vi ser for oss et utstrakt samspill mellom eksisterende institusjoner, styrking av eksisterende tilskuddsordninger og etablering av nye funksjoner både separat, men også tilknyttet institusjoner som allerede er under utvikling som et svar på det som dansekunsten i dag har som behov.

Særlig i Oslo er situasjonen utfordrende for kunstnerne i dag. I fremtiden vil dette kunne være annerledes dersom Prosjekt Oslo realiseres til fulle. En start på dette vil f.eks. kunne være å opprette et pilotprosjekt for et koreografiens Hus tilknyttet Dansens Hus. Koreografer og skapende dansekunstnere savner i dag et fagmiljø og et sted å høre til. Et annet viktig umiddelbart tiltak er å gi dansekunstnere tilgang til prøve- og produksjonslokaler i Oslo, fordi de i dag nesten ikke har tilrettelagte steder å jobbe. På lang sikt er det et ønske at dansen får et eget og dedikert hjem i Oslo, der både prøver, produksjon og visning kan skje på ett og samme sted, og der dansekunstnere inngår i et solid og mangfoldig miljø.

Også regionalt må apparatet rundt dansen styrkes vesentlig. Et økonomisk løft av den regionale infrastrukturen er allerede påbegynt gjennom flyttingen av regionale kompetansesentre for dans til statsbudsjettet og merbevilgningene som har kommet de to siste årene. Denne styrkingen må fortsette de neste 5-10 årene. Ved disse sentrene er det nødvendig å la det vokse frem 4 koreografiske sentre i tillegg til 4 dansekompagner, samt et spisset og lokalt forankret tilbud av produksjons- og støttetjenester for frie dansekunstproduksjoner ved samtlige 12 sentre.

Ved eksisterende institusjoner som DNO&B bør det ses på muligheter for å opprette lønnede huskoreografstillinger. Institusjonene bør også vurdere å ansette dansekunstnere i andre typer kunstneriske stillinger.

En ny ordning for etablerte kompanier er på trappene. Denne må berammes på samme nivå som Kunstnerskapsordningen under Kulturfondet på om lag 50 mill. kr. Denne vil kunne videreføre og sørge for ivaretagelse av vesentlig ekspertise og kompetanse som er utviklet gjennom mange års virke bl.a. i de kompaniene som tidligere ble finansiert over basisordningen. I tillegg må ordningene under kulturfondet styrkes slik at det blir rom for å budsjettere med honorarer som gjør at dansekunstneres gjennomsnittlige lønninger styrkes. Disse ordningene er hovedkilden til finansiering for mange av Norske Dansekunstneres medlemmer.

Ved etablering av regionale kulturfond bør det ses på muligheter for å gi de regionale kompetansesentrene for dans ansvar for å forvalte prosjektmidler til dansekunst regionalt. Disse sentrene er allerede sentraler for lokal kompetanse og vil kunne utgjøre et godt kontaktpunkt. Deler av slike midler bør benyttes til å finansiere co-produksjoner mellom det frie feltet og RKDene.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Forutsetningen er at RKDene ansetter en kunstnerisk leder i åremålsstilling eller oppnevner et kunstnerisk råd eller fagutvalg som står for utvelgelsen av disse produksjonene og prosjektene.

Med dette totalte apparatet på plass vil dansekunsten kunne komme ut i samfunnet i et helt annet omfang enn i dag. Dansekunstens hjem i Oslo, som etableres gjennom Prosjekt Oslo, vil ha tilknytning både til etablerte visningssteder som DNO&B og Dansens Hus, samtidig som den vil samarbeide med det vi i dag kjenner som regionale kompetansenetra for dans rundt omkring i landet. Disse vil samarbeide om residensslynger, turnémuligheter og utvikling av forestillinger. Utvikling av Dansenett Norge vil være et sentralt ledd i dette. Selv om det institusjonelle apparatet vil være styrket vil det fortsatt være behov for gode og solide offentlige ordninger for prosjektilskudd bl.a. under Kulturfondet. Selv om en større andel av dansekunsten vil skapes og vises av de nye koreografiske sentrene og kompaniene vil det prosjektbaserte og fritt skapende alltid stå sentralt i dansekunstens kjerne. Et samspill mellom det nye og det eksisterende er derfor sentralt.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Anbefalinger for videre oppfølging

Til forslagene som er omtalt ønsker vi å si noen om balanseringen av prioriteringene fremover. Det er viktig at beslutningstakere og politikere ser hen til balansen i utviklingen av tilskudd til de som skaper og utøver på den ene siden, og de institusjonene som formidler kunsten på den annen side.

I dag er det de etablerte institusjonene som mottar hoveddelen av finansieringen på scenekunstheltet og som derfor oppleves dominerende. Et samarbeid med en scene er ofte avgjørende for at dansekunstnere kan nå ut i offentligheten med verkene sine. Samtidig finnes det ingen scene i Norge som produserer og viser dans utelukkende og som er tilrettelagt for både produksjon og visning. Det betyr at dansen utvikles andre steder, og først får komme inn og jobbe under tilrettelagte vilkår noen dager før premiere. Ved de regionale kompetansesentrene for dans får kunstnerne av og til mulighet til å disponere scener og teknikk noen uker i forkant, slik at verket kan skapes innenfor og i samarbeid med et profesjonelt teknisk og administrativt apparat. Tilgangen på slike muligheter er imidlertid alt for få og for uforutsigbare.

Med dette som bakteppe er derfor hovedprioriteringene i vårt innspill i år å styrke kulturfondet og avsetningene til danse- og scenekunstheltet og ordningene herunder, for å gi rom for å betale kunstnerne i tråd med den innsatsen og det arbeidet de faktisk nedlegger, og for å styrke kunsten som skapes i det prosjektbaserte feltet. I tillegg er det et presserende behov for å styrke infrastrukturen rundt dansekunsten i form av å bevilge midler til et sted tilegnet dansen i Oslo, som rommer prøve-, produksjons-, og visningslokaler og andre nødvendige fasiliteter, samt et profesjonelt produksjonsapparat, teknisk apparat og markedsføringsapparat.

Parallelt med utviklingen av dette må et vesentlig løft av det vi i dag kjenner som de regionale kompetansesentrene finne sted, slik at de i fremtiden kan romme dansen og bistå kunstnerne i å utløse kunstformens fulle potensial. Dette innebærer å etablere koreografiske sentre ved f.eks. 4 av disse sentrene, samt 4 dansekompanier. Disse fasilitetene må sentrene selv aspirere mot å utvikle. Norske Dansekunstnere agerer som koordinerende instans i dette utviklingsforløpet og vil først og fremst løfte behovet for en helhetlig og tilrettelagt finansiering som strekker seg over tid, og som innfrir sentrenes årlige søknader om merfinansiering.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no

Om Norske Dansekunstnere

Norske Dansekunstnere er et uavhengig fag- og kunstnerforbund for dansere, koreografer og pedagoger. Vi representerer om lag 800 dansekunstnere som i stor grad finner sitt arbeid gjennom prosjektfinansierte ordninger i det frie danse- og scenekunstheltet, ved de private og offentlige teaterinstitusjonene, i tillegg til pedagoger i det private og offentlige skoleverket. Våre medlemmer har et profesjonelt virke av sammensatt karakter og med bred individuell egenart innenfor danse- og scenekunsten. En dansekunstner er i organisasjonens øyne definert som en utøvende kunstner (danser), en skapende kunstner (koreograf) eller en pedagog med tilknytning til dansekunsten.

Norske Dansekunstnere jobber for å sikre vilkår og rettigheter for alle våre medlemmer. Forbundet driver myndighets- og samfunnskontakt rettet mot regjering og storting, Norsk kulturråd, kommuner og fylker, med saker som skal fremme dansekunsten i Norge. I tillegg er Norske Dansekunstnere en interesseorganisasjon som synliggjør dansekunsten utad i samfunnet, og samtidig et faglig sentrum for medlemmene.

Vårt mål med denne strategiske initiativ- og prosjektporteføljen, som utgjør vårt innspill til statsbudsjettet 2023, er å gi myndigheter, politikere og andre beslutningstakere i den norske kunst- og kultursektoren et helhetsbilde av dansekunstens muligheter og potensialer, både innenfor eksisterende rammeverk og infrastruktur, og innenfor en ny infrastruktur i fremtiden. For fullt ut å kunne realisere dansens potensialer i Norge må virkemiddelapparat og infrastrukturen utvikles innenfor en 20-årshorisont. Vi har derfor rettet blikket mot 2040 og tegnet et bilde av en situasjon og et infrastrukturapparat som er nødvendig for å styrke dansen.

Dansen er i dag sterkt underfinansiert og mangler institusjoner. Dansekunstnerne er en av kunstnergruppene med lavest inntekt i Norge, noe som fremkommer av vår nylig fremlagte inntektsundersøkelse "Dansekunstneres økonomi og arbeidsvilkår under koronapandemien i 2020". Dansekunsten trenger bedre og flere arenaer for visning, produksjonsrom og tilpassede støttetjenester for å kunne realisere sitt fulle potensial som bidragsyter i det offentlige rom. Med dette som bakteppe håper vi at alle som jobber med å tilrettelegge for en utvikling av kunst og kultur i Norge får et bedre utgangspunkt for mer informerte beslutninger i dette arbeidet.

Vi takker for muligheten til å gi dette innspillet til statsbudsjettet for 2023 og ser frem til den videre dialogen om dansekunstens utvikling i Norge.

kontakt@norskedansekunstnere.no

+47 21 02 71 80

Welhavens gt. 1, 0166 Oslo

www.norskedansekunstnere.no